

Iz muzejskega dela

UDK 060.016(497.5) »2023«

1.04. strokovni članek

Prejeto: 21. 11. 2024

Stane Okoliš*

Slovenski šolski muzej v letu 2023 Slovenian School Museum in 2023

Izvleček

Dosežena je bila raven obiska pred izbruhom epidemije covid-19. Z novimi sodelavci in novo dinamiko dela so bili narejeni opazni premiki na vseh področjih muzejskega dela. Natisnjene so bile vsakoletne muzejske publikacije in razstavne zloženke, za tisk pa so bile pripravljene tudi druge publikacije o novi stalni razstavi. Natisnjeni so bili šolski zvezki, na katerih je mogoče z uporabo spletne aplikacije ScholAR in Plakat AR animirati šolske like s stalne razstave. Učilnica v oblaku je preusmerila pogled na vzgojo in izobraževanje tudi v načrtovanje njune prihodnosti. Program nadaljnjega usposabljanja učiteljev se je razširil na seminar Kako pisati šolsko kroniko danes. Vključevanje v mednarodni prostor je steklo tudi s programi mobilnosti Cmeplus in projekti EU. Skrb za posebne skupine obiskovalcev je postala del stalnih nalog vključujočega muzeja. Izdelana je bila nova spletna stran za promocijo muzejskih vsebin. Z najetimi depoji na Lesnem Brdu pri Vrhniki se je izboljšala hramba dediščine. Izboljšale so se tudi razmere za razvoj muzeja športa.

Abstract

Visitor numbers have now returned to the levels seen before the outbreak of the COVID-19 pandemic. With new collaborators and a fresh work dynamic, significant progress has been made across all areas of museum operations. Annual museum publications and exhibition brochures were printed, while additional publications about the new permanent exhibition were prepared for print. School notebooks were produced, which allow users to animate school figures from the permanent exhibition using the ScholAR web application and Plakat AR. The cloud classroom has redirected the focus on education and upbringing, including the planning of the future of such tasks. The programme for continuing teacher education has expanded to include a seminar on "How to Write a School Chronicle Today". Engagement in the international arena has also commenced through Cmeplus mobility programmes and EU projects. Caring for special visitor groups has become part of the museum's ongoing responsibilities as an inclusive institution. A new website has been created to promote museum content. The acquisition of storage facilities in Lesno Brdo near Vrhnika has improved the preservation of heritage. Conditions for the development of the Museum of Sport have also been enhanced.

* Stane Okoliš, mag. zgodovinskih znanosti, muzejski svetovalec, direktor Slovenskega šolskega muzeja, e-pošta: stane.okolis@solskimuzej.si

Uvod

Srednjeročni razvojni načrt zavoda je bil celovito pripravljen v LDN in FN 2023, ki je bil usklajen z Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje (MVI). Dolgoročni cilji so bili zastavljeni v predvideni dinamiki po doseženih kratkoročnih letnih ciljih. Za razvoj muzejske dejavnosti so bili odločilni nadaljevanje in nadgradnja stalne razstave ter izpopolnjevanje muzejske pedagogike, ki temelji na vsebinah stalne razstave. Muzejski program se je začel navezovati tudi na veljavne učne načrte, ki jih muzej s svojo dejavnostjo dopolnjuje. Muzej na lastnem primeru razvija zamisel plodnega sodelovanja šole z muzejem. Z usposabljanjem učiteljev v programih Katis je začel izvajati tudi dejavnosti, ki sodijo v neposredno podporo zaposlenim v vzgoji in izobraževanju. V razvojne načrte ministrstva za izboljšanje gibalne sposobnosti mladih se je vključil s postavitvijo občasne razstave v projektu Zdrav življenjski slog. V skladu z usmeritvami ministrstva so bili narejeni prvi koraki tudi na področju implementacije digitalne preobrazbe muzeja na vseh področjih njegovega delovanja. Muzej sproti dopolnjuje in izboljšuje pogoje poslovanja in se prilagaja novim potrebam zainteresirane javnosti ter zahtevam muzejske stroke. Z novimi sodelavci je večji pomen dobila tudi raziskovalna dejavnost, ki bo v prihodnje strokovna podlaga in spodbuda delovanju muzeja.

Muzej je vključen v vseslovenske muzejske in izobraževalne projekte, s katerimi je zainteresirani javnosti omogočil širok dostop in udeležbo na svojih razstavnih in pedagoško-andragoških programih. Je eden najbolj aktivnih muzejev na področju pedagoško-andragoških programov. Zaposleni so dejavno delovali v sekcijah Skupnosti muzejev Slovenije, v Slovenskem muzejskem društvu, slovenskem ICOM-u kakor tudi v nacionalnih projektih na področju šolske preteklosti. Več muzejskih sodelavcev je aktivno delovalo v Komisiji za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije, pri pripravi seminarja za izobraževanje mentorjev in pri ocenjevanju nalog in izbiri teme raziskovanja. Z udeležbo na mednarodnih srečanjih in z izmenjavo strokovne literature vzdržuje stike s tujimi šolskozgodovinskimi ustanovami in z muzejsko ter šolskozgodovinsko stroko. Z muzejskimi učnimi urami je dosegel standarde, po katerih se ravna tudi po šolah, vzgojno-izobraževalnih zavodih in drugih kulturnih ustanovah. Z novo sodelavko v službi za projekte se je vključil v mednarodno izmenjavo prek programov EU na področju vzgoje in izobraževanja. Omogočil je tudi pripravo ugodnejših razmer za razvoj muzejske dejavnosti na področju dediščine športa in telesne vzgoje.

Z aktivnimi nastopi in objavljenimi sestavki zaposlenih strokovnih delavcev je muzej opazno predstavil muzejsko dejavnost in šolsko preteklost na Slovenskem mednarodni strokovni javnosti. Prepoznavnost zaposlenih v Slovenskem šolskem muzeju je bila očitna tudi v domačih muzejskih in zgodovinskih strokovnih društvih. V skupnih projektih je muzej izdatno pomagal šolam in drugim organizacijam na področju dela muzeja z razstavnimi, publicističnimi in pedagoško-andragoškimi projekti. Z gostovanji razstave o izobraževanju gluhih in naglušnih na Slovenskem ter izobraževanjem za delo z ranljivimi skupinami obi-

skovalcev je muzej sodeloval pri uresničevanju strategije izobraževanja skupin s posebnimi potrebami. Uspešno je nastopil tudi kot predlagatelj za državno odlikovanje pri Uradu predsednice Republike Slovenije, ki ga je prejela revija Sodobna pedagogika ob 140-letnici izhajanja. Za projekt izjemnega pomena v slovenskem šolskem prostoru se je izkazal posvet o Učilnici v oblaku, ki ga je muzej ob udeležbi več strokovnjakov s področja vzgoje in izobraževanja pripravil 15. novembra 2023. Pristojno ministrstvo od tega projekta pričakuje konkretne rezultate v prihodnjem obdobju, kar navdaja zaposlene v muzeju k še bolj inovativnemu in odgovornemu delu in prizadevanju v dobro slovenskega šolstva v prihodnosti.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) je 22. junija 2022 javnim zavodom po 28. členu ZOFVI izdalo poziv za posredovanje predlogov osnovnih in posebnih nalog za leto 2023. Slovenski šolski muzej je predlog nalog pripravil do predpisanega termina 19. avgusta 2022 in ga skladno z Navodilom o načrtovanju, spremljanju, poročanju in izvajanju nadzora nad določenimi javnimi zavodi s področja delovanja MIZŠ posredoval vsebinsko pristojnemu Uradu za razvoj in kakovost izobraževanja. Usklajevanje je potekalo do decembra 2022. MIZŠ je 14. decembra 2022 izdal Sklep o izhodiščih za pripravo programa dela in finančnega načrta s kadrovskim načrtom za leto 2023. Muzej je na podlagi tega sklepa in v skladu z novodili in izhodišči za pripravo programa dela, finančnega načrta s kadrovskim načrtom za leto 2023 za javne zavode po 28. členu ZOFVI pripravil Letni delovni načrt in finančni načrt javnega zavoda za leto 2023, h kateremu je svet javnega zavoda Slovenski šolski muzej dal soglasje na svoji 7. redni seji 9. marca 2023.

V skladu z Zakonom o spremembah Zakona o Vladi Republike Slovenije z dne 24. januarja 2023 je prešel del delovnega področja MIZŠ, ki se nanaša na področje športa, v pristojnost Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport (MGTŠ). Primopredaja odprtih zadev in prenos poslovanja med pristojnimi službami je bila med MVI in MGTŠ podpisana 6. aprila 2023. Slovenski šolski muzej je ostal v resorni pristojnosti MVI, medtem ko se sredstva za osnovno dejavnost in sredstva za osnovne ter posebne naloge OE Muzej športa poslej načrtujejo v finančnem načrtu MGTŠ.

Slovenski šolski muzej je enovit muzej, ki OE muzej športa zagotavlja nemoteno delovanje in vsestransko administrativno in strokovno podporo. Letna pogodba o financiranju javne službe SŠM v letu 2023 med javnim zavodom SŠM in MVI je bila podpisana 22. junija 2023. Iz proračunskih virov je bilo zagotovljenih 22 delovnih mest, od tega šestnajst v Slovenskem šolskem muzeju, šest pa v OE muzej športa. Vsa delovna mesta so bila popolnjena s 1. januarjem 2023.

Obisk muzeja

Muzej je v letu 2023 obiskalo 15.980 oseb. Povečanje obiska glede na predhodno leto je 14,4-odstotno. Očitno povečan obisk je bil predvsem v prvih treh mesecih leta, ko so se od predhodnega leta še poznale posledice epidemije co-

vida-19. Veliko povečanje je bilo še maja, ko muzej več zadnjih let obišče največ šolskih skupin. Velik indeks povečanja števila obiskovalcev je bil še julija, ker je muzej prvič do zdaj organiziral počitniško muzejsko varstvo. Aprila je bilo število obiskovalcev poravnano, v drugi polovici leta pa je bil obisk v primerjavi z letom 2022 celo nekoliko manjši. Daleč največ obiskovalcev že vrsto let predstavljajo osnovnošolci, ki so za muzej ciljna skupina. V muzejski andragoško-pedagoški program je bilo vključenih še 330 osnovnošolskih otrok iz zasavske regije, ki so imeli trinajst učnih ur lepopisa v muzejski zbirki v Hrastniku. Promocijskih prireditev Slovenskega šolskega muzeja se je udeležilo 1056 obiskovalcev, večje število obiskovalcev pa si je ogledalo tudi razstave muzeja na gostovanju.

Tabela: Obisk muzeja 2023 po mesecih glede na starost obiskovalcev/Primerjava 2022

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC	Skupaj
Predšolski	1	54	1	18	5	13	1	2	1	0	1	1	98
OŠ	602	1065	1407	1295	2004	1815	263	90	694	1044	913	733	11.925
SŠ	32	108	72	1	129	13	2	2	97	62	3	95	616
Študenti	31	20	82	48	85	11	17	8	8	29	6	68	413
Odrasli	148	419	296	247	341	402	72	74	110	151	146	175	2581
Upokojenci	22	78	63	44	11	47	8	20	18	7	5	24	347
2023	836	1744	1921	1653	2575	2301	363	196	928	1293	1074	1096	15.980
2022	219	1103	1402	1663	1908	2224	165	234	1036	1613	1191	1205	13.963
INDEX	3,82	1,58	1,37	0,99	1,35	1,03	2,20	0,84	0,90	0,80	0,90	0,91	1,14

V celokupnem obisku je delež osnovnošolcev v letu 2023 kar 74,6-odstoten. V primerjavi s predhodnim letom je tudi indeks povečanja (1,17) največji prav v tej starostni skupini. Za osnovnošolci imajo največji delež obiskovalcev odrasli s 16,2 odstotka in drugim največjim indeksom povečanja glede na predhodno leto (1,13). Deleži drugih starostnih skupin so precej manjši. Pri srednješolcih in študentih se je število nekoliko povečalo, pri upokojencih in predšolskih pa celo nekoliko zmanjšalo. Predšolski otroci z 0,6-odstotnim deležem so bili sploh najmanj številna skupina obiskovalcev Slovenskega šolskega muzeja v letu 2023.

Tabela: Primerjava števila obiskovalcev v letih 2023 in 2022

a) Po starostnih skupinah obiskovalcev

	Predšolski	Osnovnošolci	Srednješolci	Študenti	Odrasli	Upokojenci	Skupaj
2023	98	11.925	616	413	2581	347	15.980
2022	122	10.167	574	374	2283	443	13.963
Indeks	0,80	1,17	1,07	1,10	1,13	0,78	1,14

Uporabniki storitev v muzejskih oddelkih (knjižnici, fototeki, arhivski in muzejskih zbirkah) so obiskovalci muzeja brez izdanih vstopnic. K njim se štejejo tudi obiskovalci ob dnevih odprtih vrat in udeleženci drugih muzejskih prireditvah brez vstopnine. Njihovo število je bilo v letu 2023 večje od načrtovanega (25 %) in večje, glede na realizacijo v predhodnem letu (14 %).

Tabela: *Obiskovalci z izdanimi vstopnicami in brez njih v letu 2023 in 2022*

Evidenca obiskovalcev	2023	2022	Indeks 23/22
Z izdanimi vstopnicami	14.475	12.501	1,16
Brez izdanih vstopnic	1505	1462	1,03
Skupaj	15.980	13.963	1,14

Število tujih državljanov je bilo manjše kot predhodno leto, četudi je bil načrt presežen za 34 odstotkov. V drugi polovici leta 2022 je muzej obiskalo veliko šolskih skupin iz slovenskega zamejstva v Italiji, ki jih v letu 2023 vsaj v takšnem številu kot leta 2022 ni bilo več. Ob dnevih odprtih vrat se je število tujih državljanov na muzejskih prireditvah povečalo za skoraj trikrat (24). Povečanje se pripisuje predvsem dejstvu, da je bila postavljena nova stalna razstava, na kateri je več besedil dopolnjenih v angleškem jeziku. Prav tako je v angleščini izšlo in bilo razdeljenih več letakov in drugih muzejskih promocijskih tiskov.

Tabela: *Obisk tujih državljanov*

Obiskovalci muzeja	Realizacija 2023	Realizacija 2022	Indeks R23/ R22
Tuji državljani z izdanimi vstopnicami	469	655	0,72

Stare učne ure

V muzejskih prostorih na Plečnikovem trgu je bilo izpeljanih 625 starih učnih ur v rednem pedagoškem programu. V sklopu pedagoško-andragoških programov odprtega muzeja jih je bilo še dodatnih 20 (16 ob dnevih odprtih vrat, 4 na počitniških programih, učna ura v Tednu otroka pa zaradi premajhnega obiska ni bila izvedena). Zunaj matične stavbe je bilo na gostovanjih poleg tega izpeljanih še 18 učnih ur. V primerjavi s predhodnim letom se je število izvedenih starih učnih ur v rednem pedagoškem programu povečalo za 43 izvedb, kar predstavlja 7,4-odstoten delež povečanja. Število izvedenih starih učnih ur v rednem in izrednem pedagoško-andragoškem programu v matičnih prostorih in na gostovanjih se je izravnilo s številom izvedb pred izbruhom epidemije covida-19.

Tabela: Učne ure 2023 (po izd. vstopnicah)/Primerjava 2022

Učna ura	Izvedbe 23	Izvedbe 22	Obisk 23	Obisk 22
1. Lepopis, 1930	274	224	6001	4596
2. Nedeljska šola, 1865	134	127	2915	2525
3. Lepo vedenje, 1907	95	103	2083	2324
4. Stara šola za najmlajše, 1900	44	43	975	921
5. Vodnikova šola, 1811	22	33	417	475
6. Fizika, 1900	16	4	353	94
7. Prirodopis: domača mačka, 1907	12	4	279	65
8. Računstvo, 1905	9	15	176	257
9. Učna ura v antični Emoni, 1. stoletje	9	7	138	117
10. Učna ura za tujce, 1906	4	10	64	228
11. Higiena, 1932	3	1	91	13
12. Ročna dela, 1926	3	9	73	224
13. Cesarska pesem, 1901	0	2	0	24
14. Telovadba, 1932	0	0	0	0
Učne ure skupaj	625	582	13.565	11.863

Največkrat je bila izvedena učna ura Lepopis iz leta 1930, ki je že dolga leta najbolj priljubljena učna ura v muzeju. Med bolj priljubljenimi sta bili v letu 2023 učni uri Nedeljska šola iz leta 1865 in Lepo vedenje iz leta 1907. Nadpovprečno zanimanje so obiskovalci izrazili tudi za Staro šolo za najmlajše, ki je prilagojena učencem 1. in 2. razreda osnovne šole. Zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov v muzeju ni bilo mogoče izpeljati učne ure Telovadba. Pri izvedbi učnih ur, tako pri uvodni pripravi obiskovalcev na pouk kot tudi pri igranju vloge učitelja (-ice), so v večjem obsegu pomagali zunanji sodelavci muzeja. Za uvodno pripravo skupin na učne ure so skrbeli vodiči, pouk pa so izvedli animatorji starih učnih ur. Vloge gospodičen in učenikov (učiteljic in učiteljev) učnih ur so v letu 2023 opravljali: Taja J. Gubenšek, Matej Hrastar, Matej Prevc, Miha Zupanc Kovač, Lara Oštrbenk, Gregor Gartner, Jure Pavšek, Domen Šega, Jasmina Bejtovič, Nika Katrašnik, Lea Klinar, Lovrenc Bajt, Dominik Ceglar, Jakob Svetek in Urša Volk. Poleg zunanjih sodelavcev so pouk po starem poleg drugih muzejskih nalog izvajali tudi redno zaposleni: bibliotekarka Polona Koželj, kustos Anton Arko in strokovne sodelavke Mateja Pušnik, Klara Keršič in Maja Hakl Saje. Strokovna vodstva po stalni razstavi so poleg vodičev za šolske skupine vodili tudi kustosi. V prvi polovici leta je potekalo izobraževanje in opravljanje izpitov za nove vodiče. Muzej je izboru kandidatov posvetil veliko pozornosti, saj so vodiči najboljši promotorji muzeja.

Izpit za vodiče je v mesecu marcu uspešno opravilo 6 kandidatov: Eva Grašič, Klara Simčič, Nadja Padar, Marija Ana Klančar, Aljoša Šikovec in Jerica Kocjančič. Prav tako so poskusne učne ure za nove animatorje uspešno opravili: Lea Klinar, Nika Katrašnik, Lovrenc Bajt, Jakob Svetek, Dominik Ceglar in Urša Volk. Pri izobraževanju vodičev in poskusnih učnih urah za animatorje so sodelovali kustosi in strokovni delavci muzeja. Vodstvo muzeja je na začetku in na koncu šolskega leta pripravilo evalvacijsko srečanje z vodiči in animatorji učnih ur. Za nove animatorje (-ke) starih učnih ur so bila nabavljena nova oblačila, saj je pri pedagoški dejavnosti muzeja zelo pomemben kvalitetno pripravljen oblačilni videz. Po vzoru in izkušnjah iz predhodnih let je delo potekalo pri iskanju predlog za kroje, pripravi novih oblačil in izbiri blaga. Za oblačilni videz učiteljic in učnikov je skrbela mag. M. B. Debevec v sodelovanju z Matejo Pušnik, ki je usklajevala delo z animatorji učnih ur.

Stalna razstava – Šola = zakon!

Z odprtjem stalne razstave *Šola je zakon! Izobraževanje in vzgoja na Slovenskem skozi čas* leta 2022 je bila zaokrožena prva naloga glavnega muzejskega projekta v zadnjih letih. V projekt je bilo vložena veliko znanja in veliko delovnih prizadevanj vseh zaposlenih, prav posebej pa avtorjev izbranih obdobjih šolske zgodovine. Skupaj s sodelavci je muzejska svetnica mag. Marjetka Balkovec Debevec kot vsebinski vodja projekta tudi v letu 2023 nadaljevala delo pri nadgradnji stalne razstave in pri vseh projektih, ki so bili povezani s stalno razstavo. Za boljšo prezentacijo razstavnih predmetov sta konservatorka Petra Juvan in kustosinja mag. M. B. Debevec opravili podroben pregled stalne razstave in pripravili prvi načrt izboljšav (podstavki za knjige in dodatna zaščita občutljivih eksponatov). Koordinatorica kulturnih programov Mateja Pušnik je dopolnila seznam potrebnih popravkov in dopolnitev. Popravki in izboljšave so bili potrebni pri osvetlitvi predmetov in pri zvočnem delu razstave. Pri nadgradnji stalne razstave so bila na začetku leta opravljena vsebinska in tehnična dela animiranja glavnih likov trinajstih obdobjih šolske zgodovine, v spletnem okolju Google play je bila izdelana aplikacija ScholAR, na vidnem polju začetka stalne razstave pa je z video animacijo kratke zgodovine šolstva z vprašanji oživel vhodni Intromonitor. Čez večji del leta je bilo v vsebinski in oblikovni pripravi več publikacij, ki so se navezovala na stalno razstavo. Za tisk je bil tako pripravljen Vodič za vodiče, ki je namenjen za pripravo novih generacij vodičev za vodenje obiskovalcev po stalni razstavi. Pri vsebinski zasnovi in oblikovni postavitvi so poleg urednic: Klare Keršič, Polone Koželj in Mateje Pušnik, strokovno sodelovali tudi soavtorji stalne razstave. Vodnik za lahko branje sta zasnovali in uredili Polona Koželj in Klara Keršič. Dodaten strokovni pregled besedila za lahko branje, ki ga je na podlagi vsebin s stalne razstave pripravila Živa Jakšič Ivačič, so prav tako, vsak za svoj del, opravili soavtorji stalne razstave. Delovni zvezek za 2. triado osnovne šole sta usklajeno z učnim načrtom na podlagi dosedanjih muzejskih pedagoških izkušenj in

sodelovanja z učitelji, ki z učenci prihajajo v muzej, pripravili Mateja Pušnik in Klara Keršič. Urednica Vodnika stalne razstave mag. Marjetka Balkovec Debevec je razstavno gradivo pripravila in koordinirala z oblikovalkama Ireno Gubanc in Tejo Jalovec. Že pri pripravi Vodnika se je izkazalo, kako pomembne so kvalitativne fotografije razstavnih predmetov in materiala za vrhunske objave razstavnih publikacij. Pri obsežnem delu je s fotografom Andrejem Peunikom intenzivno sodelovala kustosinja mag. M. B. Debevec, pri pripravi predmetov za fotografiranje pa sta pomagala še kustos dokumentalist Matic Intihar in zunanji sodelavec Marjan Javoršek. V povezavi s predmeti s stalne razstave je muzej izdal več tiskov v promocijske namene tudi za muzejsko trgovino. Natisnjenih je bilo več verzij šolskih zvezkov z aplikacijo ScholAR in Plakat AR za animiranje likov na naslovnici posameznega zvezka, pisalni blok in promocijski letak stalne razstave v slovenskem in angleškem jeziku. Poleg rednega obiska šolskih in drugih skupin so si stalno razstavo pod strokovnim vodstvom muzejskih kustosov ogledali tudi ugledni gostje. Med njimi je treba izpostaviti ministra za vzgojo in izobraževanje dr. Darja Felda, veleposlanika Republike Poljske dr. Krzysztofa Olendzkega, skupine zaposlenih z MVI, skupina uveljavljenih zgodovinarjev (študenti FF UL 1982/83) in drugi. Vsebine s stalne razstave so bile objavljene na spletu, v revijah in časopisih ter predstavljene na seminarjih, simpozijih in konferencah doma in v tujini, na katerih so aktivno sodelovali kustosi in drugi strokovni delavci muzeja. V zvezi z vsebinami stalne razstave je bil opravljen tudi načrtovani nakup strokovne literature, vezane na razvojno-raziskovalno delo s področja zgodovine, etnologije, klasične filologije in pedagogike.

Občasne razstave

Od telovadbe do športa/Šolska telovadba na Slovenskem skozi čas

Razstava je bila odprta 9. novembra 2023 v OŠ Prežihov Voranc v Ljubljani. Razstavo je pripravila muzejska svetnica Mateja Ribarič, pri delu pa je sodeloval tudi strokovni sodelavec dr. Tomaž Pavlin iz Muzeja športa. Oblikovalec razstave je bil zunanji sodelavec Marjan Javoršek, razstavne panoje in zloženko pa je oblikoval, računalniško obdelal in tiskal Matjaž Kavar. Oba sta tudi sodelovala pri postavljanju razstave. Razstavna besedila je lektorirala Martina Oberman Žnidarčič. Avtorica razstave je slikovno gradivo pridobila v SŠM, v Muzeju športa in po šolah: OŠ Sladki Vrh, OŠ Dolenjske Toplice, OŠ 8 talcev Logatec, Gimnazija Slovenj Gradec in v ZRSŠ Planica. Ob razstavi je izšla razstavna zloženka z vsebino razstave. V pedagoški program ob razstavi je bila vključena tudi učna ura iz leta 1932 Zdrav duh v zdravem telesu/telovadba po sokolskem sistemu. Razstava je namenjena gostovanjem. Obsega čas od uvedbe telovadbe v učne načrte osnovnih šol leta 1869 pa vse do danes, ko strokovnjaki ugotavljajo slabšanje gibalnih sposobnosti mladih. Namen razstave je zato tudi vzgoja mladih za koristno preživljanje prostega časa in zdrav življenjski slog.

Razstava Šolske torbe in šolske potrebščine skozi zgodovino

Med 28. avgustom in 11. septembrom 2023 je bila v prostorih trgovsko-poslovnega centra Supernova Šiška na ogled postavljena manjša razstava šolskih torb in šolskih potrebščin skozi zgodovino, ki jo je pripravil kustos Matic Intihar. Razstavo je sestavljalo 5 večjih vitrin, spremljala pa jo je tudi nagradna igra, v katero so bili vključeni predmeti iz muzejske trgovine. Slovenski šolski muzej se je v Supernovi predstavil tudi s promocijskim materialom: reklamnim panojem, promocijskimi letaki in brezplačnimi izvodi starih števil Zbornika za zgodovino šolstva in vzgoje – Šolske kronike. Odzivi na razstavo so bili zelo pozitivni tako s strani naročnika kot nekaterih obiskovalcev. Nagradna igra je bila odmevna tudi na socialnem omrežju Facebook. Samo v enem dnevu je objava dobila več kot 500 »všečkov«, podoben obseg enodnevnih »všečkov« pa so dobile tudi objave t. i. Story na Facebooku in Instagramu. V nagradni igri je na koncu sodelovalo več kot 600 ljudi.

Razstave na gostovanju

Šola je prvo, kar potrebujejo. Občasna razstava o izobraževanju gluhih in naglušnih na Slovenskem. Na premičnih in zložljivih panojih sta jo pripravili samostojna bibliotekarka Polona Koželj in sodelavka v službi za projekte Klara Keršič. Razstava je gostovala na treh lokacijah. Prvo gostovanje razstave Šola je prvo, kar potrebujejo! je bilo izvedeno v Knjigarni in trgovinici Zebra gre na luno, ki deluje pod okriljem Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana. Na prireditvi ob odprtju razstave 22. junija 2023 sta navzoče pozdravila mag. Stane Okoliš, direktor Slovenskega šolskega muzeja, ter Bernarda Kokalj, v. d. direktorice Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana. Sodelavka in soavtorica razstave Klara Keršič je razstavo vsebinsko predstavila ter povezovala kratek kulturni program, ki so ga s petjem popestrile pevke vokalne zasedbe Rozalije ter tolmačka znakovnega jezika Špela Andres Uršič. Drugo gostovanje brez programa ob odprtju je bilo v Knjižnici Antona Tomaža Linharta Radovljica, najprej v matični enoti v Radovljici, nato pa še v enoti na Bledu. Razstavo na vseh treh mestih si je ogledalo 10.841 obiskovalcev.

Tri desetletja izobraževanja v samostojni Sloveniji. Razstava o šolstvu v Republiki Sloveniji v obdobju od slovenske osamosvojitve dalje je bila na zložljivih premičnih panojih postavljena v prostorih Slovenske matice na Kongresnem trgu v Ljubljani od 16. maja do 30. junija. Obiskovalcem prireditve, ki jih je v tem času organizirala Slovenska matica, je bilo s tem omogočeno, da so si lahko ogledali razstavne vsebine, s katerimi smo se ob 30-letnici osamosvojitve soočali v Slovenskem šolskem muzeju. Na razstavi so bili izpostavljeni vzroki in predstavljeni prvi koraki k slovenski osamosvojitvi na področju šolstva. Na razstavi je bil predstavljen razvoj na vseh stopnjah izobraževanja od začetkov slovenske samostojnosti do današnjih dni. Ogled razstave je bil za vse obiskovalce brezplačen.

Od telovadbe do športa/Šolska telovadba na Slovenskem skozi čas. Razstava je bila načrtovana, pripravljena in financirana v okviru posebne naloge na Uradu za razvoj izobraževanja kot občasna razstava. Ker je bil razstavni prostor Slovenskega šolskega muzeja v matični stavbi na Plečnikovem trgu za občasne razstave čez celo leto zaseden z razstavo Zbiramo, raziskujemo, obujemo: športna dediščina in Muzej športa, ki so jo sodelavci Muzeja športa postavili v jeseni 2022, je bila že v izhodišču mišljena kot mobilna razstava, s katero bo muzej gostoval po osnovnih in srednjih šolah po Sloveniji. Prva postavitev in hkrati prvo gostovanje razstave je bilo na OŠ Prežihov Voranc v Ljubljani. Razstava je bila odprta od 9. do 30. novembra 2023. V pedagoško-andragoškem programu ob razstavi sta zunanja sodelavca muzeja Matej Hrastar in Matej Prevc z učenci šole izpeljala 4 učne ure telovadbe po sokolskem sistemu iz leta 1932. Drugo ime za učno uro Zdrav duh v zdravem telesu se je smiselno vezalo na vzgojno sporočilo razstave o zdravem življenjskem slogu. Kustosinja Mateja Ribarič je imela 4 vodstva po razstavi.

Pedagoško-andragoški programi odprtega muzeja

Dnevi odprtih vrat. V letu 2023 so bili po načrtu izvedeni štirje dnevi odprtih vrat. 8. februarja, na Prešernov dan, je bilo izpeljanih pet učnih ur (Nedeljska šola – dvakrat, Lepopis, Lepo vedenje in Prirodopis: domača mačka), delavnica Športno vzgojni karton in vodstvo po razstavi Zbiramo, raziskujemo, obujemo. Na mednarodni dan muzejev je bila izvedena učna ura Lepopis, na Poletno muzejsko noč pa še šest učnih ur (Nedeljska šola, Telovadba, Lepo vedenje, Učna ura v antični Emoni, Lepopis, Vodnikova šola) in delavnica Športno vzgojni karton. Delavnica in Učna ura v antični Emoni sta potekali v atriju uršulinskega samostana. Za Ta veseli dan kulture 3. decembra so bile pripravljene štiri učne ure (Lepo vedenje, Prirodopis: domača mačka, Lepopis, Nedeljska šola) in delavnica izdelovanja stampilk.

Tabela: Primerjava obiska od dnevih odprtih vrat 2023 in 2022

Datum	Prireditel	2023	2022	Indeks
8. februar	Kulturni praznik – Prešernov dan	606	545	1,11
18. maj	Mednarodni dan muzejev	45	39	1,15
17. junij	Poletna muzejska noč	246	198	1,24
3. december	Ta veseli dan kulture	45	58	0,76
Skupaj		942	840	1,12

Počitniški programi. V letu 2023 je bil izpeljan počitniški program med jesenskimi in poletnimi šolskimi počitnicami. Med poletnimi počitnicami je muzej prvič izvedel program počitniškega varstva, ki je trajal pet dni (3.–7. julija). Vsak dan se je počitniškega varstva udeležilo po 15 otrok. Pripravljen je bil bogat program v sodelovanju z Narodnim muzejem Slovenije, Ljubljanskim gradom, RTV

Slovenija, Olimpijskim komitejem Slovenije, športno enoto Slovenske vojske in Vrtcem Ledina. Med jesenskimi počitnicami je bil pripravljen kombiniran program treh učnih ur in treh delavnic (UU Nedeljska šola in izdelovanje štopiljk, UU Lepopis in delavnica pisanja pisem, UU Emona in sumerska delavnica). Muzejskih programov med jesenskimi počitnicami se je udeležilo 34 udeležencev. Vseh počitniških programov se je udeležilo skupaj 109 obiskovalcev.

Odprte dejavnosti. Muzej je s sodelovanjem pri projektih odprtih dejavnosti posebnim skupinam obiskovalcev v izbranih terminih omogočil brezplačen ogled razstav in muzejskih dejavnosti. V Tednu študentske kulture in v Tednu družin je bila izvedena tudi učna ura Lepopis. Študentska organizacija Univerze v Ljubljani je v mesecu kulture med 3. in 9. aprilom 2023 organizirala Teden odprtih vrat muzejev in galerij 2023, ki so ga poimenovali tudi Teden študentske kulture. V priložnostni zloženki se je predstavil tudi Slovenski šolski muzej s svojimi dejavnostmi. Muzej si je v navedenem tednu brezplačno ogledalo 5 študentov. Zveza prijateljev mladine Slovenije se je ob Mednarodnem dnevu družin (15. maja) z muzejem dogovorila za brezplačen obisk družin v Tednu družin med 15. in 22. majem 2023. Dogodek je imel dober odziv tudi zato, ker je sovpadel z mednarodnim dnevom muzejev, ob katerem je muzej za obiskovalce pripravil muzejski program z učno uro Lepopis. Muzej je v tednu družin obiskalo 85 obiskovalcev. V Tednu otroka med 2. in 8. oktobrom 2023 je Skupnost muzejev Slovenije v slovenskih muzejih pripravila program Z igro do dediščine.

Tabela: Obiskovalci ob dnevih, posvečenim posebnim skupinam

Dogodek	Datum	Obisk 2023	Obisk 2022
Teden študentske kulture	3.-9. 4. 2023	5	6
Teden družin	15.-22. 5. 2023	85	0
Teden otroka	2.-8. 10. 2023	8	2
Skupaj		98	8

Za vključevanje Slovenskega šolskega muzeja v programe odprtih vrat, počitniške programe in odprte dejavnosti, prav tako pa tudi v druge promocijske projekte, je na delovnem mestu koordinatorka in organizatorka kulturnih programov skrbela Mateja Pušnik, ki je vodila tudi najavo obiskov šolskih skupin v muzeju in muzejsko trgovino. V odprte programe, s katerimi muzej obiskovalcem prosto odpira vrata in različnim skupinam ljudi ob določenih dnevih omogoča brezplačen dostop in ogled muzejskih vsebin, se je dejavno in samoiniciativno vključevala in pomagala tako pri organizaciji kot tudi koordinaciji prireditvev tudi strokovna sodelavka v službi za projekte Klara Keršič. Skupaj s sodelavko v OE muzej športa Majo Hakl Saje sta zasnovali in izvedli prvo počitniško muzejsko varstvo, ki je vsem mladim udeležencem ponudilo bogat program, v katerem so spoznavali delo v muzeju, delo novinarjev in tudi športnikov. Pri oblikovanju pedagoško-andragoških programov odprtega muzeja so sodelovali tudi muzejski vodiči. K odprtosti naravnani muzej je s programi odprtega muzeja in sodelova-

njem na izobraževalnih in promocijskih prireditvah zunaj muzeja zgradil vez z okoljem, v katerem deluje. Muzej se je v letu 2023 odzval vsem trem pobudam pri zbliževanju študentov, družin in otrok z dejavnostmi muzeja, ki pomagajo vzpostavljati medčloveške odnose na višji kulturni ravni.

Promocijske prireditve

Muzej se redno udeležuje promocijskih prireditev, ki so za obiskovalce brezplačne, množičnodostopne in promovirajo kulturno dejavnost. S svojimi pedagoško-andragoškimimi programi jih metodološko, didaktično in vsebinsko dopolnjuje. Ob učnih urah so bile prikladne delavnice, ki so bile vsebinsko vezane na obravnavane dogodke. Muzej je v letu 2023 sodeloval na šestih tovrstnih prireditvah. Marca je sodeloval na Kulturnem bazarju z delavnico Športno vzgojni karton in demonstracijo učne ure Telovadba, ki se ju je udeležilo 9 obiskovalcev. Na festivalu Igraj se z mano je muzej poleg delavnice Športno vzgojni karton predstavil tudi delavnico Igra spomin in Šolski izlet. Obeh delavnic se je skupaj udeležilo 105 udeležencev. Prav tako junija se je muzej predstavil na Znanstivalu, kjer je izvajal delavnico nevidne pisave, delavnico pisanja na tablice in delavnico preizkus starega sobnega kolesa. Te delavnice je obiskalo 251 ljudi. Septembra se je muzej udeležil Pikinega festivala v Velenju, kjer se je predstavil s starimi šolskimi potrebščinami in delavnico izdelovanja knjižne kazalke sove, in festivala Noč raziskovalcev, kjer so bile izvedene tri učne ure v antični Emoni. Oktobra je muzej sodeloval na Olimpijskem festivalu z delavnico Športno vzgojni karton. Festival je v dveh dneh obiskalo 510 obiskovalcev. Promocijskih prireditev Slovenskega šolskega muzeja se je skupaj udeležilo 1056 obiskovalcev.

Dogodek	Muzejska dejavnost	Datum	Izv.	Ud.
1. Kulturni bazar, Ljubljana	Delavnica Športno vzgojni karton in demonstracija učne ure Telovadba	31. 3. 2023	1	9
2. Festival Igraj se z mano!	Delavnice: Športno vzgojni karton, Igra spomin in Šolski izlet	29. 5. 2023–1. 6. 2023	2	105
3. Znanstival, Ljubljana	Delavnice: nevidne pisave, pisanje na tablice in staro sobno kolo	3. 6. 2023	1	251
4. Pikin festival, Velenje	Izdelovanje knjižne kazalke in spoznavanje šolskih potrebščin	12. 9. 2023	3	113
5. Noč raziskovalcev, LJ.	Učna ura v antični Emoni	29. 9. 2023	1	65
6. Olimpijski festival, LJ.	Delavnica Športno vzgojni karton	7.–8. 10. 2023	2	510
SKUPAJ				1056

Na omenjenih promocijskih prireditvah je muzej s svojimi pedagoško-andragošskimi programi metodološko, didaktično in vsebinsko dopolnil in popestril projektne dogodke. Poleg starih učnih ur so muzejski sodelavci na prireditvah izvedli delavnice, ki so se vsebinsko navezovala na dogodke. V rednem programu je muzejskih delavnic vse manj, saj je zanimanje šolskih skupin usmerjeno predvsem v doživetje, ki ga omogočajo stare učne ure. Promocijskim prireditvam je skupno prizadevanje, da bi izobraževalne vsebine obiskovalcem posredovali na kar se da prijazen, igriv in družaben način. Poleg izobraževalnih vsebin so prireditve spodbujale zanimanje za znanost in kvalitetno preživljanje prostega časa. Poudarjena je bila dostopnost za ranljive skupine in izpostavljena odprtost za neznano.

Dopolnjevanje zbirk šolske dediščine

Novi muzejski predmeti. Število pridobljenih muzejskih predmetov je v letu 2023 v primerjavi z predhodnim letom manjše za 33 %. Predmeti so bili muzeju v večji meri podarjeni, izveden pa je bil tudi nakup od ge. Irene Zore. Muzej je od dolgoletne zunanje sodelavke odkupil šolske zvezke, šolsko dokumentacijo, dijaške knjižnice, lepopisne vadnice, risbe in igrače v vrednosti 910 EUR. Največ novih predmetov so muzeju podarile posamezne šole (POŠ Temenica). Za prevzeme je v prvi vrsti skrbel novi kustos - dokumentalist Matic Intihar, ki je junija opravil strokovni izpit in je bil tudi največ na terenu. Med prevzetimi muzejskimi predmeti je bilo največ dokumentov iz šolske dokumentacije, precej manj je bilo učnih pripomočkov in učil. Precej je bilo igrač, veliko manj pa še predmetov, ki spadajo v skupino šolskih nagrad, šolske opreme in izdelkov učencev.

Tabela: *Novi muzejski predmeti 2023*

	Dar	Odkup	Skupaj
Učila	52	/	52
Učni pripomočki	92	9	101
Šolska dokumentacija	150	14	164
Šolska oprema	8	/	8
Igrače	26	12	38
Šolske nagrade	18	1	19
Izdelki učencev	7	/	7
Skupaj	353	36	389

Novo knjižnično gradivo/učbeniki. Kakor v prejšnjih letih je bilo gradivo pridobljeno na uveljavljene načine: z darovi, nakupi in izmenjavami. Glede na preteklo leto, je bil popis novega knjižničnega gradiva za 144 knjižnih enot manjši. Največji del prevzetega knjižničnega gradiva je bil podarjen (81,7 %), od-

kupljeno je bilo 11,9 % knjižničnih enot, z zamenjavo pa jih je bilo pridobljenih še 6,4 %. Med darovalci podarjenih učbenikov in drugih šolskih publikacij je veliko posameznikov, ki muzeju zapustijo tako svoje šolske knjige kakor tudi šolsko zapuščino svojih prednikov. Muzeju na ta način pustijo predmete, ki so vezani na njihovo osebno ali družinsko zgodbo. Med prevzetim gradivom je bilo največ osnovnošolskih učbenikov za različne šolske predmete. Večinoma izhajajo iz obdobja po drugi svetovni vojni do devetdesetih let preteklega stoletja. Precej je bilo podarjenih tudi pedagoških tiskov. Najvidnejša med njimi je revija Popotnik, ki leta 2023 po Sodobni pedagogiki praznuje 140 let izhajanja. Med bolj zanimivimi učbeniki je slovenski prevod italijanske računice za 4. razred osnovne šole, ki je izšla leta 1922 v Trstu.

Tabela: Novo knjižnično gradivo 2023

Podarjeno knjižno gradivo (stari učbeniki in druge šolske knjige)	572
Odkupi (strokovna literatura: serijske publikacije, monografije)	83
Pridobljeno z zamenjavo	45
Skupaj	700

Pedagoška knjižnica. Za delovanje knjižnice je bila odgovorna samostojna bibliotekarka Polona Koželj, pri delu pa ji je pomagal kustos zbirke učbenikov Anton Arko. Z novimi vpisi knjižničnih enot iz starega knjižnega fonda v sistem Cobiss je v večletnem projektu digitalizacije dostopa do knjižničnega gradiva nadaljevala delo upokojena višja knjižničarka Darja Sonja Tavčar. V oktobru je samostojna bibliotekarka Polona Koželj odšla na porodniški dopust, v decembru pa jo je že nadomeščala samostojna bibliotekarka Ana Marini. Knjižnico je v letu 2023 obiskalo 291 obiskovalcev. Zaposleni so skrbeli za odzivno referenčno dejavnost po telefonu, e-pošti ter z medknjižnično izposajo. V knjižnici je potekalo sprotno spremljanje statistike, bibliotekarka pa je za predhodno leto v marcu 2023 prek vprašalnika BibSist poročala statistične podatke NUK-u. V letu 2023 je bilo evidentiranih 1949 enot knjižničnega gradiva, med katerimi je največ ponudbe privatnih darovalcev ter za odpise knjižničnega gradiva iz sorodnih ustanov. Nemoteno je potekalo pridobivanje novega knjižničnega gradiva. Vpisovanje prevzetega gradiva v sistem Cobiss je bilo večinoma opravljeno vzporedno s pridobivanjem, vpisalo pa se je tudi knjižnično gradivo, pridobljeno z darovi iz predhodnih let. Bibliotekarki sta v sistem Cobiss vpisali 234 monografij in 237 enot serijskih publikacij. Bibliotekarka Polona Koželj je skrbela tudi za bibliografije zaposlenih raziskovalcev (95 enot) in po potrebi vpisovala nova imena avtorjev v bazo CONOR (19 enot). V knjižnici sta bili digitalizirani dve knjižnični enoti starejšega gradiva (34 str.). Polona Koželj se je ob dnevu specialnih knjižnic udeležila strokovnega srečanja bibliotekarjev in se izobraževala na osvežitvenem tečaju za dodeljevanje vrstilcev UDK. 9. maja 2023 je pridobila licenco C za kreiranje zapisov v sistemu Cobiss za neknjižno gradivo, 23. maja 2023 pa je napredovala v strokovni naziv višja bibliotekarka.

Novo fototečno gradivo. Kustosinja fototeke Mateja Ribarič, ki je pridobila naziv muzejska svetnica, je v letu 2023 prevzela in popisala 446 predmetov fototečne šolske dediščine. Podarjenih je bilo 366 enot gradiva; od tega 195 fotografij (131 fotografij v treh foto albumih), 1 razglednica, 2 skena fotografije, 33 videokaset, 18 DVD, 36 CD, 54 avdiokaset, 3 x zbirka diapozitivov in 24 trakov. Fototečne predmete šolske dediščine so podarili prijatelji Slovenskega šolskega muzeja, s katerimi muzej že več let uspešno sodeluje, in posamezne šole. Iztok Durjava, upokojeni direktor Muzeja športa, je podaril 15 fotografij (Klasična gimnazija Maribor, Učiteljske Maribor, vrtec in OŠ v Mariboru). Tanja Špenko, upokojena profesorica likovne umetnosti na Srednji vzgojiteljski šoli, gimnaziji in umetniški gimnaziji Ljubljana, je darovala 15 fotografij. Jakob Žuraj je daroval 20 fotografij in 1 sken fotografije iz zapuščine dr. Ivana Logarja (1905–1983) iz OŠ Angele Ocepek Ljubljana in Gimnazije Šubičeva Ljubljana. Srednja vzgojiteljska šola Ljubljana je darovala dva foto albuma (69 fotografij), 54 avdiokaset, 23 CD, 21 videokaset, 24 trakov, 3 x diapozitivi. Ga. Zvonka Pretnar je podarila zapuščino slepe učiteljice Milice Debeljak, ki je vsebovala tudi 4 fotografije ter album s 62 fotografijami. G. Stanislav Kocjan je podaril razglednico Vesel Božič in srečno Novo leto! Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, ga. Nadja Vrbič pa je darovala 10 fotografij svojega očeta Franja Tiča in matere Veronike Jerina (učiteljski zbor, razredne slike, fotografija učilnice). V letu 2023 je bil opravljen izbor in popis treh sklopov odkupov razglednic: 35 razglednic (910 EUR – Zmago Tančič), 26 razglednic (590 EUR – Zmago Tančič) in 19 razglednic (1526 EUR – Mišo Gorič). Skupaj je bilo odkupljenih 80 razglednic v vrednosti 3026 EUR. Odkupljene razglednice so iz obdobja Avstro-Ogrske in med obema vojnoma. Predstavljajo šolske stavbe v Ljubljani in okolici, v Idriji, na Grmu pri Novem mestu, na Mirnu, na Ptuj, v Celovcu ter nekaj skupinskih fotografij ter panoramskih pogledov na kraje oz. mesto. Izstopajo portret Trubarja z rojstno hišo, idrijska realka (litografija) in Carniola.

Tabela: Fototečno gradivo 2023

	Dar	Odkup	Skupaj
Fotografije	195	/	195
Razglednice	1	80	81
Skeni fotografij	2	/	2
Videokasete	33	/	33
CD	36	/	36
Avdiokasete	54	/	54
Trakovi	24	/	24
Zbirka diapozitivov	3	/	3
DVD	18	/	18
Skupaj	366	80	446

Fototeka. Kustosinja Mateja Ribarič se je posvetila vrednotenju fotografij in cenikov fotografskih storitev. Pri tem delu se je posvetovala z Matejo Likozar (Gorenjski muzej v Kranju), Katarino Jurjavčič (Muzej novejšje zgodovine Slovenije) in Tomislavom Kajfežem (Narodni muzej Slovenije). Za odkup razglednic je bila v stikih z zasebnimi zbiralci: Milanom Škrabcem, Mišom Goričem, Stanislavom Kocjanom in Rokom Glavanom. Prevzemala je gradivo, ga popisovala in pripravljala ocene odkupov. Izdelani so bili vsi manjkajoči skeni razglednic in fotografij. Opravila je inventuro zbirke stereoskopskih slik, ki je pokazala, da je v zbirki veliko več slik (1553), kot jih je muzej do sedaj vodil v evidenci (737). Gradivo iz fototeke Slovenskega šolskega muzeja je bilo objavljeno v 11 različnih publikacijah.

Novo arhivsko in dokumentarno gradivo. Kustos arhivske zbirke dr. Branko Šuštar je v letu 2023 prevzel 1 tekoči meter gradiva. Prevzeti so bili šolski zvezki in drugo gradivo s področja šolske dediščine oseb in družin. Franjo in Vera Tič, učitelja v Slovenskih Konjicah, sta podarila gradivo o šolstvu iz obdobja med letom 1947 in 2000. Vera Tuta iz Sesljana v Italiji je muzeju zapustila gradivo družine Bratuž-Šorli iz Gorice iz obdobja pred drugo svetovno vojno. Evgen Masič, r. 1927, je podaril šolske zvezke, zapiske predavanj in tehnične risbe, ki jih je izdelal kot učenec, dijak in študent med letoma 1943 in 1974 v Trevisu, Ljubljani in Mariboru.

Arhivska zbirka. Po večletnem obdobju sta dr. Simon Malmenvall in Ksenija Guzej od Arhiva Republike Slovenije prevzela prenovljeno Navodilo za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega gradiva SŠM od ustanovitve v letu 1898, ki ga spremlja Klasifikacijski načrt SŠM. Kustos dr. Branko Šuštar je v arhivski zbirki opravljal urejevalna dela s pripravo osnovnih popisov gradiva. Med preselitvijo dela arhivskega gradiva iz depoja v matičnih prostorih na Plečnikovem trgu v nov muzejski depo na Lesno Brdo je novembra 2023 neurejeno in nepopisano gradivo iz preteklih let uredil v arhivske škatle in popisal v arhivski seznam. S prevozoma dne 20. in 29. novembra 2023 se je tako v zelenih arhivskih škatlah preselilo 19,6 tekočih metrov arhivskega gradiva. Po vsebini zelo raznovrstno gradivo je bilo v hrambi v kabinetu kustosa arhivske zbirke v pisarni št. 13. Prevzeto je bilo večina od učiteljev in profesorjev, nanaša pa se na njihovo delo in na posamezne osnovne in srednje šole, na katerih so delovali. Poleg arhivske dokumentacije so v gradivu tudi šolski zvezki (Porenta, Rosina, učenci OŠ Motnik in učenci OŠ Kette in Murn). Drugačno je gradivo o delovanju in poslovanju časopisa Šolski razgledi in gradivo o delovanju Šole za ravnatelje, gradivo DZS tiskovine (šolski dokumenti obrazci) ter obsežno gradivo Učiteljskega pevskega zbora. V arhivski zbirki je tudi del obsežnega arhivskega gradiva podjetja Sava film – učila: gradivo za pripravo učil: za diafilme in prosojnice ter bogata in edinstvena zbirka raziskovalnih nalog mladih raziskovalcev zgodovine, ki 55 let deluje v okviru Zveze prijateljev mladine Slovenije. V depo Lesno Brdo je bilo prepeljanih 16 arhivskih škatel gradiva z osnovnimi popisi raziskovalnih nalog.

Stanje arhivske zbirke. Starejši, glavni in najbolj dragocen del arhivske zbirke je v starih kartonastih arhivskih škatlah na knjižnih regalih na podestu knjižnega depoja v matični stavbi na Plečnikovem trgu 1 pod učilnicami Gimnazije Jožeta Plečnika. Ta del arhivske zbirke je popisan v rokopisu in na pisalni stroj. Popis še ni digitaliziran. Večji del zbirke raziskovalnih nalog mladih raziskovalcev zgodovine pri ZPMS je bil iz depoja bivše BPT Tržič prepeljan v depo na Lesno Brdo, kamor je bilo novembra 2023 prepeljano tudi gradivo iz kabine-ta kustosa arhivske zbirke. Za oba dela arhivske zbirke je bil izdelan le osnovni popis. Velik del še nepopisanega arhivskega gradiva je na arhivskih regalih medprostora v sobi št. 13. Dokumentarno gradivo, ki od šestdesetih let 20. stoletja nastaja pri delovanju muzeja, je shranjeno na več varnih mestih v matični stavbi na Plečnikovem trgu 1. Po izdelavi klasifikacijskega načrta in podpisu dogovora s pristojnim arhivom o hrambi lastnega gradiva je pripravljeno za začetek odbiranja arhivskega gradiva, ki ima trajno zgodovinsko vrednost.

Dokumentacijska zbirka o zgodovini šolstva. Kustosinja dokumentacijske zbirke o zgodovini šolstva mag. Marjetka B. Debevec je prevzela dokumentarno gradivo iz zapuščine ljubljanskega pediatra dr. Ivana Logarja. Darovalec g. Žuraj je večino gradiva podaril že v letu 2022. Med gradivom je bilo veliko fotografij, poleg knjig in letnih poročil šol pa tudi drugo dokumentacijsko gradivo: notni zvezek iz leta 1899, Dijaška knjižica za meščanske šole Šmihel pri Novem mestu za šolsko leto 1932/1933, Dijaška knjižica dr. Krekove višje gospodinjske šole za šolsko leto 1938/39 (tudi v cirilici) idr. Kustosinja je prevzela tudi gradivo učiteljice Ane Gregorač Munih (roj. 1911). Ob knjižnem gradivu so bili v 16 enotah gradiva ročno izdelani urniki za šolska leta 1951/52, 1957/58 in 1958/59, ročno izdelan učni načrt za 1. razred, vaje za pionirje in pionirke – rokopis, tipkopis o književnosti, pesnikih in pisateljih, notno gradivo, risbe iz leta 1926 brata Ignaca Gregorača (arhitekt, roj. 1916). Z dokumentacijo o sodobnem šolstvu je bilo v šolskem letu 2022/23 dopolnjeno gradivo OŠ Danile Kumer. V omenjenem gradivu je med drugim tudi mapa z likovnimi izdelki učencev, vezni teksti šolskih prireditev, šolska dokumentacija in urniki, mapa z literarnimi izdelki učencev, voščila za učiteljico, fotografije in kratki video posnetki. Ga. Khalil je podarila ročno izdelan Belokranjski zbornik četrtošolcev državne gimnazije v Črnomlju 1948/49 in natisnjen zbornik spominov na šolanje na Gimnaziji Črnomelj: Maturanti črnomaljske gimnazije 1962/63. Dokumentacijska zbirka šolstva je bila dopolnjena še z drugimi darovi: literatura o šolstvu na Opčinah pri Trstu, gradivo Dijaškega doma Bežigrad Ljubljana, članek Vide Bajt o razvoju šole Cerklje, članek ob obletnici prve mature na Srednji vzgojiteljski šoli, vložen v mapo šole. Evidentirana je bila tudi otroška igrača: punčka iz celuloida (iz okoli 1941). Ga. Zvonka Pretnar iz Tržiča je podarila zapuščino Milice Debeljak, roj. Pretnar (1915–2017), slepe učiteljice glasbe na OŠ v Tržiču ter profesorice klavirja in harmonike na Glasbeni šoli v Tržiču. Skupno število na novo pridobljenega dokumentarnega gradiva o šolstvu v letu 2023 je 70 enot in 1 evidentiran predmet.

Dokumentacija o zgodovini šolstva in izbrani primeri iz gradiva šolske dokumentacije so bili podrobneje predstavljeni udeležencem seminarjev Katis 17. marca in 7. novembra 2023 in študentom zgodovine ob predstavitvi delovanja Slovenskega šolskega muzeja.

Stanje Dokumentacijske zbirke šolstva na Slovenskem. Gradivo Dokumentacijske zbirke šolstva na Slovenskem je shranjeno v arhivskih škatlah na knjižnih regalih knjižničnega depoja v muzejskih matičnih prostorih na Plečnikovem trgu št. 1. Popis vseh map je dostopen na muzejski internetni mreži/serverju na naslovu: SŠM odprto/Dokumentacijska zbirka/mape šol. Vse mape so opremljene z napisi, dopolnjeni in posodobljeni so bili podatki o nazivih šol, krajev in občin. V popisu je vsaka mapa označena z imenom kraja, kjer šola stoji/je stala. Pri krajih, ki so se preimenovali, je zraven pripisano še staro ime, večinoma tudi letnica spremembe. Prav tako so na SŠM odprto dostopni: digitaliziran Register šol, popis Letnih poročil šol in popisi drobnega tiska šol. Vse mape osnovnih šol so digitalizirane, digitalizirana je tudi večina map gimnazij, strokovnih in drugih šol. Digitalizacija map je pomemben dejavnik pri posredovanju muzejskega gradiva uporabnikom.

Evidentiranje in dokumentiranje muzejskih predmetov

Evidentiranje (akcesija) muzejskih predmetov v sistemu Galis. Pri prvem popisu in prevzemu predmetov šolske dediščine in gradiva o zgodovini šolstva so poleg kustosov in bibliotekarke pomagali tudi drugi strokovni delavci muzeja. Opravljenih je bilo 55 popisov, ki so dostopni na muzejski spletni mreži na e-naslovu: SŠM odprto/AKCESIJSKA MAPA/Popis 2023. Zaposlitev kustosa dokumentalista Matica Intiharja leta 2022 je prinesla reden in izboljšan način prevzemanja muzejskih predmetov in gradiva ter prve popise. Njegove glavne naloge so ob skrbi za depoje prav prevzemi muzejskih predmetov in gradiva. V začetku leta 2023 je službeno mesto kustosa nastopil dr. Simon Malmenvall, ki je novembra opravil strokovni izpit in prevzel dodatne naloge na področju muzejske raziskovalne dejavnosti. Kustos Marko Ljubič se je v celoti posvetil delu v muzejski upravi in digitalni preobrazbi muzeja. Načrt vpisa muzejskih predmetov v akcesijsko knjigo v muzejskem sistemu Galis se je za 40 enot na kustosa v letu 2023 prvič občutno povečal. Vsi kustosi so do konca leta izpolnili načrtovano število vpisov. Vpisi muzejskih predmetov v akcesijsko knjigo so bili po vsebini in po materialu zelo raznovrstni, ker so se nanašali na projekte, v katere so bili kustosi vključeni. Pri urejanju tekstilne zbirke je kustosinji mag. M. Balkovec Debevec pomagala Maja Hakl Saje, s katero sta že sodelovali ob razstavi o oblačilni kulturi v šolstvu in skupaj nastopili na 19. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev v Berlinu, kjer sta predstavili profesorsko šolsko uniformo.

Tabela: Število muzejskih predmetov, vpisanih v akcesijsko knjigo

Kustos/kustosinja	Načrt 2023	Realizacija 2023	Indeks R23/N23
Anton Arko, višji kustos	70	72	1,02
Mag. M. Balkovec Debevec, muzejska svetnica	70	74	1,06
Matic Intihar, kustos	70	70	1,00
Dr. Simon Malmenvall, kustos	70	70	1,00
Mateja Ribarič, muzejska svetnica	70	72	1,02
Dr. Branko Šuštar, muzejski svetnik	70	76	1,08
Skupaj	420	434	1,03

Inventariziranje muzejskih predmetov. Kustosi so inventarizacijo muzejskih predmetov v muzejski sistem Galis izvajali, glede na druge muzejske naloge čez celo leto. Kustos dr. Simon Malmenvall je najprej v akcesijsko knjigo vpisal 70 muzejskih predmetov iz zbirke starih spričeval in drugih starih tiskov učencev in dijakov iz prve polovice 19. stoletja (Einladungen, Classificationen, Juventusi) in jih nato tudi inventariziral že v prvi polovici leta. Drugi kustosi so naloge akcesije in inventarizacije muzejskih predmetov opravili v počitniškem obdobju sredi leta, nekateri čisto na koncu leta. Večinoma so z inventarizacijo pri izboru muzejskih predmetov sledili predhodnim vpisom v akcesijo. Realizacija je bila za 19 % večja od načrta, glede na vpise v letu 2022, pa je večja za 204 %. Kustos Anton Arko je inventariziral učbenike za matematiko v zbirko učbenikov. Vnesel je 72 osnovnošolskih učbenikov, ki večinoma izhajajo iz obdobja Avstro-Ogrske. Zbirka je v knjižnih predalih čitalnice. Največji delež muzejskih predmetov, ki jih je akcesirala in inventarizirala kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec, so predmeti iz zbirke risb in šolskih dokumentov ter iz tekstilne zbirke. V zbirki risb je inventarizirala tehnične risbe: risalni blok z izborom 32 risb in zvezke g. Mirka Prelesnika iz Solčave, ki jih je kot dijak Vajenske šole za lesno stroko Ptuj izdelal med letoma 1956 in 1958. Med tekstilnimi izdelki so zanimive vaje v klekljanju in prtički iz čipke, ki jih je muzeju leta 2020 podarila ga. Vida Koporc Sedej. Večjo pozornost zbuja tudi dokumentirana zbirka pohval in diplom za sodelovanje v pevskem zboru in pri šolskih športnih dejavnostih iz obdobja okoli leta 1963, ki jih je muzeju leta 2021 podaril antikvarni zbiralec in muzejski zunanji sodelavec Stanislav Kocjan. Kustos dr. Branko Šuštar je nadaljeval akcesijo in inventarizacijo zbirke šolskih zvezkov in izvedel načrtovano število vnosov v muzejski sistem Galis. Opisu in podatkom k šolskim zvezkom so dodane fotografije naslovnice, glede na zgodovinski pomen, pa po izboru še fotografije nekaterih notranjih strani. Med vpisanimi šolskimi zvezki so primeri učnih vsebin in metod pouka iz staroavstrijskega obdobja pred letom 1918, več šolskih zvezkov je tudi iz obdobja med obema vojnoma, kakor so na primer učne priprave učitelja na OŠ Vič iz šolskega leta 1931/32. Iz obdobja med obema vojnoma so tudi zvezki z ozemlja

pod italijansko oblastjo. Nekaj zvezkov je iz obdobja med drugo svetovno vojno na Gorenjskem. Med zvezki po 2. svetovni vojni so tudi zapisi o Dijaškem domu Dutovlje (1952) in zapisi učiteljice na OŠ Vrhovci (1958).

Tabela: Število inventariziranih muzejskih predmetov

Kustos/kustosinja	Načrt 2023	Realizacija 2023	Indeks R23/N23
Anton Arko, višji kustos	60	72	1,20
Mag. M. Balkovec Debevec, muzejska svetnica	60	74	1,23
Matic Intihar, kustos	60	74	1,23
Dr. Simon Malmenvall, kustos	60	70	1,16
Mateja Ribarič, muzejska svetnica	60	72	1,20
Dr. Branko Šuštar, muzejski svetnik	60	76	126
Skupaj	360	428	1,19

Muzejska svetnica Mateja Ribarič je v muzejskem sistemu Galis akcesirala in inventarizirala 72 muzejskih predmetov, od tega 71 razglednic iz Ljubljane in bližnje okolice: Šentjakobski trg, Realka, Mladika, Zavetišče sv. Jožefa, Šentjakobski trg z dekliško ljudsko šolo, Mladinsko zavetišče v Zeleni jami, Spomenik žrtvam svetovne vojne 1914–1918 pri Devici Mariji v Polju, Bleiweisova cesta z mestnim dekliškim licejem, Resljeva ulica, Škofijski zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano, Salezijanski zavod na Rakovniku pri Ljubljani, I. državna gimnazija, Zavetišče s kapelo sv. Vincencija v Zeleni jami, Marijanišče na Poljanski cesti, Zavod uršulink, Kongregacijska kapelica, Lichtenturnov zavod, Zavod Huth-Hans, Mahrova šola idr. in staro ter dragoceno fotografijo, ki je bila posneta ob odprtju novega gimnazijskega poslopja leta 1897 v Kranju. Kustos dokumentalist Matic Intihar, ki se je v letu 2023 zaradi reševanja neugodnih klimatskih razmer za hranjenje muzejskih predmetov v prvi vrsti posvetil delu v muzejskih depojih, je v akcesijsko knjigo muzejskega sistema Galis vpisal 72 muzejskih predmetov, v inventarno knjigo istega sistema pa 74. Vpisani predmeti so šolska učila, šolske torbe in več spričeval ter učnih slik.

Digitalizacija muzejskih predmetov/gradiva. Digitalizacijo muzejskih predmetov in gradiva o zgodovini šolstva in vzgoje je izvedel zunanji sodelavec Marjan Javoršek, ki je digitaliziral skupaj 2995 predmetov in pri tem opravil 3356 skenov. Presežen je bil tako načrt kot tudi realizacija, glede na predhodno leto. Iz stare arhivske zbirke so bili digitalizirani stari šolski patentni in drugi dokumenti o zgodovini šolstva iz druge polovice 18. in začetka 19. stoletja ter kronika delovanja Slovenskega šolskega muzeja. Iz razstavne zbirke so bila digitalizirana stara šolska spričevala, povabila na javne skušnje (Einladungen), razvrstitve učencev

po razredih (Classificationen) in letna poročila (Jahresberichte) glavne vzorčne šole ali normalke v Ljubljani (1779–1868) ter juventusi ljubljanske akademske gimnazije do leta 1848. V fototeki se je nadaljevalo načrtno digitaliziranje starih fotografij iz nekdanje razstavne zbirke fotografij – reinventarizacija in starih razglednic. Zunanji sodelavec Marjan Javoršek je v sklopu projekta digitaliziral 80 starih razglednic in 42 starih fotografij, kustosinja Mateja Ribarič pa še dodatnih 91 starih razglednic in 30 fotografij. Za občasno razstavo Od telovadbe do športa je bilo pri Foto Kurent Ljubljana digitaliziranih 7 črno-belih filmov foto krožka OŠ Črnomelj pod mentorstvom učitelja Jožeta Zabukoška. Kustosinja je na museums.si objavila zbirko starih razglednic: <https://museums.si/sl-si/Domov/Zbirke/Zbirka?id=504962>.

Kustos dokumentalist Matic Intihar je digitaliziral lepopisnico in spisovnico Janeza Dolinarja, šolski zvezek Angele Dolinar in zvezek za domače vaje Marije Malovrh, kustos zbirke učbenikov Anton Arko pa tri redka osnovnošolska berila iz obdobja druge svetovne vojne. Zunanji sodelavec Marjan Javoršek je digitaliziral tudi 32 tehničnih risb iz zbirke risb, ki jih je kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec v letu 2023 vpisala v akcisijsko in inventarno knjigo muzejskega sistema Galis. Poleg risb so bili digitalizirani tudi zvezki in drugo gradivo g. Mirka Prelesnika iz Solčave, ki jih je kot dijak Vajenske šole za lesno stroko Ptuj izdelal med letoma 1956 in 1958. Digitalizirano muzejsko gradivo in muzejski predmeti so v celoti dosegljivi strokovnim delavcem muzeja na muzejskem serverju na e-naslovu: SŠM odprto in tako dostopni tudi za uporabnike.

Dokumentiranje knjižničnega gradiva

Vpis novih knjižnih enot v Cobiss. Večino vpisov v sistem cobiss je opravila bibliotekarka Polona Koželj pred odhodom na porodniški dopust. Ker je bilo nadomestno službeno mesto bibliotekarke zasedeno šele decembra, načrtovanega števila vpisov novih knjižnih enot ni bilo mogoče več doseči. V sistem Cobiss sta skupaj z bibliotekarko Ano Marini vpisali 234 knjižnih enot monografskih in 237 enot serijskih publikacij iz fonda novoprispelih monografij in serijskih publikacij ter knjižnih darov iz prejšnjih let. Realizacija načrtovanih vpisov novih knjižnih enot v letu 2023 je zato samo 79-odstotna.

Vpis starega fonda v Cobiss. Knjižnično gradivo iz starega fonda je v Cobiss tako kot vrsto zadnjih let vnašala upokojena višja knjižničarka Darja Tavčar. Glede na razpoložljiva finančna sredstva, je enote starega knjižnega fonda vpisovala v enakomernem ritmu in obsegu čez celo leto. Vpisala je 1964 monografskih in 120 serijskih publikacij. Pri svojem delu večkrat naleti na različne izzive, saj je antikvarno gradivo, ki ga je obdelala v letu 2023, tiskano v večji meri tudi v gotici (nemški tiski) in bohoričici (stroslovenski tiski). Nekaj vpisanih knjižnih enot ruske in srbske provenience je tiskanih tudi v cirilici. Obdelava knjižnega gradiva in vpis knjižnih enot v Cobiss iz starega knjižnega fonda poteka v kronološkem

zaporedju za nazaj. Na vpis v sistem Cobiss je na dan 31. decembra 2023 čakalo še 7237 knjižnih enot po starem knjižničnem katalogu.

Konservatorsko-restavratorska dejavnost muzeja

Pregledi muzejskih predmetov. V preventivni skrbi za varovanje in ustrezno hranjenje šolske dediščine so bili pregledani naslednji muzejski predmeti: okrasni okvir, mavčni kip, 11 starih učbenikov iz ognjevarne omare, 14 knjig starejšega izvora iz muzejske pedagoške knjižnice, ena knjiga na stalni razstavi in zlata knjiga iz zbirke zlatih knjig, ki se hranijo v kovinski omari predsobe kustosov št. 14.

Konservatorsko-restavratorski posegi in izdelava replik. Dejansko so bili izvedeni trije konservatorsko-restavratorski posegi, četudi sta bila načrtovana le dva. Konservirana je bila zlata knjiga, inv. št. 413 (Ljudska šola Nova vas na Blokah). Knjiga je bila suho in mokro očiščena plesni. Vsi popisani listi v knjigi so bili očiščeni tudi drugih nečistoč. Konservatorski poseg je bil opravljen na katekizmu Katoliški krščanski nauk za male šole na kmetih na stalni razstavi. Ker se je platnica oddvojila od knjižnega bloka, ju je bilo treba speti z uporabo japonskega papirja. Konservirana in restavrirana so bila tudi vrata muzejske pisarne št. 15, ki so v spomeniku kulturne dediščine državnega pomena in jih pri svojem delu uporabljajo zaposleni muzejski strokovni delavci. S sondiranjem je bilo ugotovljeno, da originalnih barvnih plasti na vratih ni. Polihromacija se je zato odstranila v celoti do lesa. Za lokalnim kitanjem je sledila barvna uskladitev vrat z drugo opremo zgradbe.

Izdelava zaščitnih elementov/maket. Za skrbno varovanje in hranjenje muzejskih predmetov je bilo izdelanih 71 zaščitnih elementov, ki jih predstavljajo predvsem raznovrstne zaščitne škatle. Po meri je bila izdelana zaščitna škatla za trajno hrambo zlate knjige: inv. št. 413. Izdelani so bili trije dvodelni podstavki za razstavljanje knjig na stalni razstavi in 14 zaščitnih ovojev za dragocene knjige, ki se hranijo v ognjevarni omari knjižničnega depoja. Po navodilu konservatorsko-restavratorske službe je bilo izdelanih še 14 muzejskih škatel dimenzij 37 x 27,2 x 5,5 cm in 39 muzejskih škatel dimenzij 37 x 54,4 x 5,5 cm za hrambo dragocenih dokumentov iz papirja.

Hranjenje in varovanje muzejskih predmetov in gradiva v depojih

Depoji v bivši BPT Tržič in na Lesnem Brdu. Zaradi neustreznih klimatskih razmer za hranjenje v BPT Tržič, posebej za bolj občutljivo papirno gradivo, si je muzej od začetka leta prizadeval pridobiti za hranjenje in konservatorsko-restavratorsko dejavnost ustrežnejšo in dostopnejšo lokacijo. 24. oktobra 2023 je

bila sklenjena Pogodba o najemu prostorov za konservatorsko delavnico in priročni depo s podjetjem Transfelix, d. o. o., Lesno Brdo 17, 1360 Vrhnika, za najem 350 m² in načrtovanim širjenjem najemne površine v dveh naslednjih letih. Razmere za hranjenje muzejskega gradiva so zdaj boljše, dostop pa bližji in hitrejši. Decembra je bilo iz Tržiča na Lesno Brdo prepeljano papirno gradivo v celoti, drugo gradivo in predmeti šolske dediščine ter šolska oprema pa so se s pomočjo zunanjih sodelavcev začeli preurejati. Z zmanjšanjem uporabne površine je bila dogovorjena sprememba najemne pogodbe.

Depoji v matični hiši na Plečnikovem trgu 1 in v kleti Slovanske knjižnice (MKL). Iz matične hiše je bilo spomladi preseljenih v klet Slovanske knjižnice še 8 plastičnih zabojnikov muzejskih predmetov. Dodatni depo v pritličju samostana je bil celo leto v uporabi.

Ukrepi konservatorsko-restavratorske službe. Klima. Stalne meritve temperature in relativne vlažnosti zraka od 19. januarja do 31. decembra 2023 v depoju v Trziču z dataloggerji Telehum. Kontinuirane meritve v depoju Lesno Brdo od novembra 2023 do 31. decembra 2023. Občasno spremljanje klime v preostalih depojih muzeja z analognimi merilniki v matični stavbi: v knjižničnem depoju, v priročnih depojih muzejskih predmetov ter v depoju v kleti Slovanske knjižnice. Nadzor škodljivcev. V depoju v Trziču detekcija škodljivcev (tekstilnih moljev in lesnih insektov) z izvedenimi ukrepi za preprečevanje njihovega delovanja. **Elektrika.** Pomoč pri vzpostavljanju električne napeljave v depoju v Trziču. Pregledi predmetov. Pregled depoja in predmetov po večjih padavinah (julij, avgust) in med selitvami predmetov v depo na Lesno Brdo. **Dokumentacija in administracija.** Predlog ureditve depoja v Trziču. Zavzeto prizadevanje pri iskanju prostorov za hrambo občutljivega papirnega gradiva (novi depo na Lesnem Brdu) s spremljanjem klime v prostoru pred sklenitvijo najemne pogodbe in pripravo izhodišč za vzpostavitev konservatorske delavnice na Lesnem Brdu. **Varovanje dediščine na stalni razstavi Šola je zakon.** Nadzor nad škodljivci in nastavljanje pasti za molje, priprava za montažo in nabavo gasilnih aparatov (CO₂ ter prah) ter za ampule Bonped, umerjanje mehanskih merilcev vlage in temperature (na nitko).

Izobraževanja. Konservatorica in restavratorica Petra Juvan se je do novembra 2023 strokovno izpopolnjevala in izobraževala v konservatorskem oddelku NUK-a na področju pisne in grafične dediščine. Izobraževanje je potekalo v projektu sodelovanja SŠM z NUK-om pod mentorstvom mag. Marjetke Balkovec Debevec (SŠM) in višje konservatorke Mete Kojc (NUK). Pregledala in obdelala je 89 likovnih del sester učiteljic Očakar iz tekstilne zbirke SŠM. Izvedla je suho čiščenje, lokalno ravnanje nosilca s toploto, paro in obteževanjem za popravilo raztrganin in lokalno utrjevanje ter dopolnjevanje nosilca. V okviru izpopolnjevanja se je seznanila z izdelavo pergamenta ter se udeležila delavnice izdelave zaščitnih ovojev za knjige in predavanja o zaščiti gradiva na papirju v

Moderni galeriji. Udeležila se je tudi brezplačnih spletnih izobraževanj. S konservatorsko-restavratorskim tehnikom Francijem Kadivcem sta se udeležila letnega strokovnega srečanja konservatorjev-restavratorjev v Brežicah (23. maja 2023).

Muzejski tiski

Muzej je v letu 2023 izdal načrtovane vsakoletne publikacije (revijo Šolska kronika, brošuro Pedagoški programi Slovenskega šolskega muzeja v šolskem letu 2023/2024 in muzejski koledar za leto 2024) in zloženko ob postavitvi občasne razstave Od telovadbe do športa. Poleg omenjenih publikacij so ob stalni razstavi Šola je zakon izšli tudi zloženska – pismo v slovenskem in angleškem jeziku, promocijski šolski zvezki ter blokec za pisanje beležk. Ob natisnjenih publikacijah so muzejski sodelavci v sodelovanju z zunanjimi oblikovalci za natis pripravili tudi druge publikacije, ki bodo predvidoma izšle naslednje leto.

Publikacije Slovenskega šolskega muzeja 2023

1. Slovenski šolski muzej, Šola je zakon, slo. zloženska – pismo št. 154
2. Slovenski šolski muzej, School Rules, ang. zloženska – pismo št. 155
3. Pedagoški programi v šolskem letu 2023/2024, brošura št. 156
4. Šolska kronika – revija za zgodovino šolstva in vzgoje, št. 1–2/2023, 32/LVI, str. 1–248.
5. Šolska kronika – revija za zgodovino šolstva in vzgoje, št. 3/2023, 32/LVI, str. 249–412.
6. Koledar 2024, Učiteljske podobe, koledar št. 158
7. Od telovadbe do športa, Šolska telovadba na Slovenskem skozi čas. Mateja Ribarič, Slovenski šolski muzej, razstavni katalog – zloženska 159, Ljubljana, novembra 2023.
8. Promocijski šolski zvezki: Sovica Zofi, Marija Terezija in Vitez ter blokec za priročno zapisovanje beležk: Sovica Zofi – Šola je zakon!

Šolska kronika je izšla v dveh zvezkih in treh rednih številkah. Prva (dvojna) številka prinaša 6 znanstvenih prispevkov, ki se dotikajo različnih tem šolske preteklosti, med njimi kar polovica na temo šolstva iz časa Avstrijskega cesarstva, visokega šolstva v prvi polovici 20. stoletja, učnih načrtov in zdravstvenega šolstva. Revija vsebuje tudi spominski članek, ki predstavlja dodaten vir za raziskovanje šolske preteklosti, 5 jubilejnih zapisov znanih šolnikov, 3 nekrologe, poročilo o delu muzeja v preteklem letu in 4 zapise v rubriki poročila in ocene. Drugi zvezek je tematsko obarvan in se navezuje na pretekli muzejski razstavi *V tem domu luč prosvete sije!* ob 100. obletnici prve šole za slepe in slabovidne in *Šola je prvo, kar potrebujejo!*, ki predstavlja kratek pregled zgodovine izobraževanja gluhih na Slovenskem. Ta zvezek prinaša tudi poročilo o razstavi *Šola je prvo, kar potrebujejo!* in 10 znanstvenih prispevkov, od tega 7 v povezavi z iz-

obraževanjem gluhih in naglušnih ter 3 na temo šolstva slepih in slabovidnih. Anton Arko in Simon Malmenwall sta pripravila predloge za postopno uvajanje izboljšav za vključitev revije v ugledno mednarodno bibliografsko bazo Scopus in druge sorodne baze. Uveden je bil prenovljen in dvojezičen (slovensko-angleški) recenzentski obrazec, dopolnjena so bila tudi dvojezična navodila avtorjem, uredniški odbor pa se je razširil z dvema novima članoma iz tujine (Poljska in Srbija). Uvedeno je bilo objavljane revije kot celote in vseh posameznih prispevkov v odprtem dostopu na spletni strani SŠM za številke od leta 2021 naprej. Seja uredniškega odbora revije je bila 12. aprila 2023. Člani uredniškega odbora (enajst notranjih in devet zunanjih) so recenzirali prispevke in opravili korekture besedil pred tiskom. Administrativna in računovodska dela za revijo so opravili organizator kulturnih programov Mateja Pušnik, poslovna sekretarka Ksenija Guzej in področni podsekretar Marko Ljubič. Besedila je lektorirala Marjetka Žebovec. Prevod v angleški jezik je opravila prevajalka Alenka Ropret, lektorski pregled angleških besedila pa Paul Steed. Za oblikovanje je poskrbelo podjetje Matjaž Kavar, Raora, d. o. o., ter za tisk ABO grafika, d. o. o.

Koledar SŠM 2024. Za vsebinsko zasnovo in uredništvo koledarja sta poskrbeli muzejski sodelavki Mateja Pušnik in Klara Keršič. Za slikovni del koledarja so bili fotografirani animatorji starih učnih ur. Fotografije je posnela in oblikovala zunanja sodelavka Urška Boljkovac. Zunanja sodelavca oblikovalec Matjaž Kavar in Marjan Javoršek sta postavila koledarski del. Koledar je v nakladi 1200 izvodov natisnila Tiskarna knjigoveznica Radovljica. Rdeča nit slikovnega gradiva so muzejske gospodične učiteljice in gospodje učenci iz preteklosti, postavljeni v hudomušno sodobno okolje. Fotografije so pospremljene s citati iz starih pedagoških tiskov.

Pedagoški programi Slovenskega šolskega muzeja v šolskem letu 2023/2024. Brošuro Pedagoški programi Slovenskega šolskega muzeja v šolskem letu 2023/2024 je uredila Mateja Pušnik (zbiranje fotografskega gradiva in urejanje besedil), oblikovala pa Irena Gubanc ob pomoči Teje Jalovec. Dodane so bile nove fotografije in osvežena besedila s poudarkom na promociji stalne razstave Šola je zakon! in občasne razstave Zbiramo, raziskujemo, obujemo. Športna dediščina in Muzej športa. Besedila sta lektorirali Marjeta Žebovec in Martina Oberman Žnidarčič, brošuro je natisnila Tiskarna in knjigoveznica Radovljica. Brošura je bila natisnjena v 300 izvodih, nedvomno večji krog uporabnikov in obiskovalcev Slovenskega šolskega muzeja pa je dosegla v elektronski verziji s pošiljanjem po e-pošti, z objavami v elektronskih medijih in s povezavami na svetovni splet za hiter dostop do dodatnih vsebin. V brošuri je predstavljenih 14 starih učnih ur, ki jih muzej iz različnih obdobj šolske zgodovine po takratnih učnih metodah in vsebinah ponuja (šolskim) skupinam obiskovalcev. Učitelji v brošuri najdejo tudi povabilo na seminarje, ki jih je Slovenski šolski muzej zadnji dve leti začel izvajati v okviru projektov Katis na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje. Muzej je v letu 2023 izpeljal dva seminarja: Šola, muzej in izkustveno učenje in Kako pisati šolsko kroniko?

Skupni projekti s šolami zunaj muzeja

Pedagoški projekti.

1. Stare učne ure Lepopisa. Organizacijo izvedbe starih učnih ur za osnovne šole iz zasavske regije v muzejski zbirki Hrastnik je vodila organizatorica in koordinatorica kulturnih programov Mateja Pušnik. Učne ure so izvajale zunanje sodelavke Lara Oštrbenk, Nika Katrašnik ter Lea Klinar in zaposleni v muzeju Maja Hakl Saje ter Klara Keršič. Projekt že več let poteka v sodelovanju z Zasavskim muzejem Trbovlje. V letu 2023 je bilo izvedenih *13 učnih ur* za šolske skupine iz naslednjih šestih osnovnih šol: OŠ Ivana Skvarče Zagorje, OŠ P. Trubarja Laško, OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik, OŠ Ivana Cankarja Trbovlje, OŠ Tončke Čech Trbovlje in OŠ Trbovlje. Skupaj je pouk po starih vzgojnih metodah in učnih vsebinah doživelo 330 učencev.

2. Komisija za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Raziskovalna tema v šol. letu 2022/23 je bila Šport skozi čas (seminar in zbornik v oktobru 2022, dostopno tudi na spletni strani ZPMS). V maju je potekalo pregledovanje in ocenjevanje nalog, ki so ga iz SŠM in MŠ opravljali: Mateja Ribarič, dr. Branko Šuštar, Maja Hakl Saje in mag. Marjetka Balkovec Debevec. Kot predsednica Komisije je M. Balkovec Debevec skupaj z Iris Furlan, strokovno sodelavko ZPMS, aktivno sodelovala pri organizaciji in izvedbi 54. državnega zaključnega srečanja mladih raziskovalcev zgodovine, ki je bilo 30. maja 2023 v Športnem centru Stožice v Ljubljani in se ga je udeležilo 130 učencev in njihovih mentorjev iz vse Slovenije. Med drugim je M. B. Debevec predhodno pripravila smernice za pogovor z mentorji, vodila srečanje z mentorji ter aktivno sodelovala pri podelitvi priznanj mladim raziskovalcem. Na slovesnosti je bilo podeljeno tudi častno priznanje dr. Branku Šuštarju za 35 let dela v Komisiji za delo zgodovinskih krožkov in vodenje komisije med letoma 1991 in 1993. Fotografije in video posnetek srečanja so dostopni na

<https://www.zpms.si/programi/mladi-raziskovalci-zgodovine/>

Nova raziskovalna tema za šolsko leto 2023/2024 je: Kultura je izraz najboljšega v družbi – Kulturna ustvarjalnost v mojem kraju. Za mentorje zgodovinskih krožkov je bil v viteški dvorani Muzeja novejša in sodobna zgodovina 25. oktobra 2023 organiziran 55. seminar. V soorganizaciji z ZPMS je predsednica komisije Marjetka Balkovec Debevec sodelovala pri pripravi, izvedbi in moderiranju seminarja, na katerem je imela tudi uvodni referat. Aktivno je s prispevkom Od majskih izletov do kulturnih dnevor in šolskih ekskurzij sodeloval tudi dr. Branko Šuštar. Na seminarju je sodelovalo skupno osem predavateljev, vsi prispevki so bili objavljeni v zborniku. Zbornik, fotografije in video posnetek so dostopni na povezavi:

<https://www.zpms.si/programi/mladi-raziskovalci-zgodovine/>

3. Izobraževanje Učilnica v naravi – Katis. Program usposabljanja Učilnica v naravi je v letu 2023 (šolskih letih 2022/23 in 2023/24) prijavil Zavod Petida, ki je bil izbran in uvrščen v katalog programov na MVI. Program je namenjen nadaljnjemu izobraževanju in strokovnemu usposabljanju učiteljev osnovnih

šol. Poleg drugih predavateljev (dr. Tomaž Simetinger, Darja Štirn in Simona Čudovan) je v programu sodelovala kustosinja SŠM Mateja Ribarič. Predstavila je zgodovino šolskih vrtov, vodila pogovor o šolskih vrtovih danes in jutri, predstavila novo stalno razstavo *Šola je zakon* in pedagoške programe SŠM. Organizirala je štiri srečanja v Slovenskem šolskem muzeju. Udeležilo se jih je po 21 in 22 učiteljev iz vseh delov Slovenije. Pri organizaciji so pomagali sodelavci muzeja.

4. Šole/vrtci in muzeji/galerije, VI. strokovno-znanstvena konferenca, Rogaška Slatina, 20. do 22. aprila 2023, organizator zavod EDUCA izobraževanje iz Nove Gorice s soorganizatorji. V okviru teme konference Sodobni izzivi teorije in prakse muzejske pedagogike so na njej z aktivno udeležbo sodelovale tri zaposlene v Slovenskem šolskem muzeju z naslednjimi referati: Klara Marija Keršič, Otrokom zgodovino v roke: priprava muzejskih vodičev za pedagoško delo, Polona Koželj, Knjižnica Slovenskega šolskega muzeja kot priložnost za razvijanje raziskovalnih veščin in Mateja Pušnik, Klik, klik, oživimo lik – obogatena resničnost v Slovenskem šolskem muzeju. Tako kot na drugih konferencah je bila tudi tu dobra priložnost za navezovanje stikov predvsem z drugimi slovenskimi muzeji pa tudi s šolami in muzeji iz tujine.

5. Izkustveno učenje pri spoznavanju zgodovinskih vsebin v prvi in drugi triadi OŠ. Slovenski šolski muzej je v šolskem letu 2022/23 drugič zapored pripravil seminar za učitelje, ki z učenci obiskujejo muzejske pedagoške programe. Program seminarja je bil uvrščen v Katalog programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja učiteljev (KATIS) za šolsko leto 2022/23 pri Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje. Seminar je pripravila in vodila Klara Keršič, aktivno pa so z referati sodelovali kustosi in strokovni delavci muzeja: Mateja Ribarič, Mateja Pušnik, Klara Keršič, mag. Marjetka Balkovec Debevec, Polona Koželj. Uvodni nagovor je imel direktor mag. Stane Okoliš, izvedbo učne ure Anton Arko, vodič po razstavi pa je bil Gregor Gartner. Prijavljenih je bilo 14 udeležencev, zaradi bolezni in drugih razlogov pa se jih je seminarja na koncu udeležilo osem. Prišli iz različnih koncev Slovenije, raznovrstni so bili tudi po starosti, spolu, letih zaposlitve in stopnji, na kateri poučujejo. Seminar je potekal 16. in 17. marca 2023 v prostorih Slovenskega šolskega muzeja. Kot predavatelji in vodje delavnic so nastopili še trije zunanji sodelavci. Tema seminarja je bilo sodelovanje šole in muzeja pri spoznavanju preteklosti na podlagi izkustvenega učenja, ki spodbuja drugačno razumevanje odnosov med šolo, učencem in družbenim okoljem.

6. Kako pisati šolsko kroniko danes. Po prvem uspešnem nastopu na razpisu v programih Katis je Slovenski šolski muzej že v tretjem šolskem letu pripravil nov program za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje učiteljev Kako pisati šolsko kroniko danes. Z novim programom muzej posreduje potrebno védenje, znanje in zgodovinsko ozadje ravnateljem, njihovim pomočnikom in učiteljem ter drugim zaposlenim, ki so na vzgojno izobraževalnih ustanovah odgovorni za pisanje šolske kronike. Enodnevni seminar je pripravila, prijavila in vodila strokovna sodelavka v službi za projekte Klara Keršič. Poleg treh predavateljev iz muzeja (mag. Marjetka Balkovec Debevec, Matic Intihar in mag. Stane

Okoliš) sta sodelovala še prof. dr. Matej Hriberšek s FF UL in mag. Hana Habjan iz Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Seminar, ki je bil izpeljan 10. oktobra 2023, se je zaradi velikega zanimanja 7. novembra 2023 izvedel še enkrat. Vseh udeležencev skupaj je bilo 27 iz 9 slovenskih regij.

Publicistični projekti.

1. Kultura je izraz najboljšega v družbi : kulturna ustvarjalnost v mojem kraju – zbornik znanstvenih in strokovnih prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov. Ljubljana : Zveza prijateljev mladine Slovenije, Komisija za delo zgodovinskih krožkov, 2023, 83 str. ilustr. Urednica zbornika mag. Marjetka Balkovec Debevec je bila tudi avtorica uvodnega prispevka Kultura je izraz najboljšega v družbi, str. 7–11. Dr. Branko Šuštar je v zborniku objavil prispevek Ven iz šole! Od majskih izletov do kulturnih dnevov in šolskih ekskurzij, str. 31–40. Zbornik je dostopen tudi na povezavi: <https://www.zpms.si/programi/mladi-raziskovalci-zgodovine/>

Razstavni projekti.

1. **Učna ura in delavnica v antični Emoni.** Izposoja muzejskih predmetov za izvedbo antične učne ure in delavnice na Gimnaziji Škofja Loka. Predmete je 19. februarja 2023 prevzel Gašper Kvartič, nekdanji zunanji sodelavec Slovenskega šolskega muzeja, zdaj pa profesor latinskega jezika na omenjeni gimnaziji. Za izvedbo pedagoško-razstavnega projekta je muzej gimnaziji izposodil marmornat kamen za klesanje, dleto, kladivo, pergament in gosje pero.

2. **Razstavno-pedagoški projekt na OŠ Dravlje.** Slovenski šolski muzej je 23. marca 2023 za šolske dejavnosti na OŠ Dravlje iz zbirke šolskih oblačil izposodil 15 dekliških predpasnikov in 10 deških telovnikov. Ta šolska oblačila so sestavni del predmetov, ki so v muzeju namenjeni udeležencem starih učnih ur Lepopisa, najbolj obiskane in popularne učne ure med muzejskimi obiskovalci. Predmete je za izposajo pripravila koordinatorka in organizatorka kulturnih programov Mateja Pušnik, prevzela pa učiteljica na OŠ Dravlje Vesna Farkaš.

Skupni projekti z drugimi organizacijami zunaj muzeja

Pedagoški projekti.

1. **Podelitev Valvasorjevih odličij za leto 2022.** Osrednja slovesnost Slovenskega muzejskega društva ob Mednarodnem muzejskem dnevu je bila v Narodni galeriji v Ljubljani 18. maja 2023. Mag. Marjetka Balkovec Debevec je kot predsednica Komisije za Valvasorjeve nagrade in priznanja aktivno sodelovala pri celotnem delu Komisije ter pri organizaciji, scenariju in izvedbi prireditve ob slovesni podelitvi Valvasorjevih odličij, ki so najpomembnejše nagrade na področju muzealstva. V nagovoru je obudila tudi spomin na predano muzejsko delo pokojne sodelavke Tatjane Hojan iz SŠM. Pri izvedbi te osrednje prireditve SMD so aktivno sodelovali tudi drugi sodelavci Slovenskega šolskega muzeja: Klara

Keršič in vodička Nadja Padar, z objavami na Facebooku Slovenski šolski muzej pa tudi Andreja Potočnik. Prireditev je bila odmevna tudi v medijih. <https://www.si21.com/Svet/ivana-leskovec/>

2. Konferenca Intellectual History and Culture Wars in Central and Eastern Europe in the Light of Modern Theories of Religion. Na mednarodni konferenci o slovenski intelektualni zgodovini, ki je potekala v Celju med 3. in 4. februarjem 2023 v organizaciji Teološke fakultete Univerze v Ljubljani, je dr. Simon Malmenvall predstavil referat Russian threat : critical approach to eastern orthodoxy and bolshevism in the works of Franc Grivec.

3. Začetki šolskega pouka na Blokah. Predavanje o starejši šolski preteklosti na bloški planoti je bilo 13. aprila 2023 v Knjižnici Jožeta Udoviča Cerknica : v enoti Ivana Čampa v Novi vasi na Blokah. Direktor Slovenskega šolskega muzeja mag. Stane Okoliš je na podlagi starih dokumentov zbranemu občinstvu predstavil prizadevanja šolskih oblasti, kako ob uvedbi centralno vodenega osnovnošolskega sistema zagotoviti minimalne pogoje za delovanje posameznih šol.

4. Ravnikarjevi prevodi in priredbe knjig za šolsko in katehetsko rabo. Na simpoziju o tržaškem škofu Matevžu Ravnikarju (1776–1847), ki je 18. aprila 2023 potekal v organizaciji Teološke fakultete Univerze v Ljubljani v prostorih fakultete v Ljubljani (1. del), je direktor muzeja mag. Stane Okoliš predstavil Ravnikarjevo prevajalsko delo v prvi polovici 19. stoletja. Za razvoj slovenskih učbenikov ni bil pomemben samo jezik, ampak tudi prizadevanje, ali bodo prevedeni učbeniki za šole na Slovenskem v nemško-slovenski ali v samo slovenski izdaji.

5. 14. Grošljev simpozij Pignora amoris: Otroci in otroštvo v antiki. Simpozij je pripravilo Društvo za antične in humanistične študije. Potekal je med 5. in 8. junijem 2023 v prostorih Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. Na simpoziju je višji kustos Anton Arko v programu PowerPoint predstavil prispevek Šolarji v antični Emoni.

6. Hude ure – šolstvo na slovenskem poselitvenem ozemlju pred in med drugo svetovno vojno. RTV SLO: 3. program RS – Program Ars, Ars humana, 20. novembra 2023. Radijska oddaja o položaju slovenskega šolstva po prvi svetovni vojni, ki ga je na Primorskem usodno zaznamovala Gentilejeva reforma, je nastala v sodelovanju treh slovenskih radijskih postaj: v Ljubljani, Celovcu in v Trstu. Pogovor, ki ga je iz Trsta vodi Pavel Volk, so sooblikovali arhivistka v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici Milena Černe, zgodovinar Teodor Domej in direktor Slovenskega šolskega muzeja Stane Okoliš.

<https://ars.rtv slo.si/podkast/ars-humana/15104106/175001810>

7. Simpozij ob 170. obletnici rojstva botanika Alfonza Paulina. Simpozij je 14. septembra 2023 potekal v Mestnem muzeju Krško. Med povabljenimi predavatelji je kustosinja Mateja Ribarič, ki je z občasno razstavo Učilnica v naravi; šolski vrt, včeraj, danes v muzeju v Krškem že gostovala, je predstavila Učilnica v naravi; šolski vrtovi v preteklosti s ppt-predstavitvijo.

8. Cvirnov dan : spominsko znanstveno in strokovno srečanje ob deseti obletnici smrti prof. dr. Janeza Cvirna. Kustos dr. Branko Šuštar je na srečanju, ki je bilo 14. septembra 2023 v Ljubljani, predstavil prispevek Ljubljana

kot priložnost za zdravnika in fotografa v c.-kr. časih. Dr. Franz Illner in njegovi. Besedilo in nastop je dostopno na povezavi:

<https://www.sistory.si/SISTORY:ID:57299>; <https://www.youtube.com/watch?v=NNHTJ9jXTdo>

9. Simpozij Fran Saleški Finžgar, 1871–1962. Muzejski svetnik dr. Branko Šuštar je na simpoziju predstavil prispevek Finžgarjeva skrb za študente – prizadevanja za Jegličev akademski dom 1936–1949. Program simpozija, ki je bil 7. in 8. novembra 2023 v Ljubljani in Žirovnici, ter povzetki referatov so dostopni na:

<https://visitzirovnica.si/wp-content/uploads/2023/10/SAZU>

10. Old Age and Ageing. Historiographic and Socio-Cultural Perspectives. Na konferenci je dr. Branko Šuštar predstavil prispevek: *Attitudes Towards Old Age at School and among Teachers in the Second Half of the 19th Century. Book of Abstracts*, Koper: Humanistic Centre of ZRS, 15.–16. 11. 2023, p. 31. Dostopno na:

https://www.zrs-kp.si/wp-content/uploads/2023/03/Book-of-abstracts_OLD-AGE.pdf

11. Vrednotenje prispevka Cerkve h kulturnemu razvoju Slovencev. Pogovor dr. Branka Šuštarja o cerkvenem šolstvu v zgodovini izobraževanja z Natašo Ličen za Radiu Ognjišče 21. marca 2023.

https://avdio.ognjisce.si/posnetki/zakladi_nase_dediscine/2023/zakladi_2023_03_21.mp3

12. Jesenske počitnice. Predstavitev vsebin, povezanih s počitnicami, na novi stalni razstavi v Slovenskem šolskem muzeju. Novinarica Kaja Šoštarec, Slovenska tiskovna agencija, se pogovarja z intervjuvanci: Marjetka Balkovec Debevec, Slovenski šolski muzej, Barbara Sosič, Slovenski etnografski muzej, in Sandi Vrabec, MVI. Dostopno na STA video vsebine: <https://youtu.be/azQCz-CuUisg>

13. Projekt Vzemi si čas za nas (Moj poklic). Predstavitev poklica kustosa na novi stalni razstavi. Marjetka Balkovec Debevec v pogovoru z dr. Leo Kužnik in Katarino Čehovin. Slovenski šolski muzej in nova stalna razstava. Razstava BIC, 5. aprila 2023 na Špici ob Ljubljani. Dostopno na Facebook-profilu SŠM in Instagramu BIC.

https://www.instagram.com/p/CqFkouOIbpk/?utm_source=ig_web

14. Pot do dialoga med kristjani. Radijski pogovor z dr. Simonom Malmenvallom, ki je na vprašanja novinarja Matjaža Vidmarja na programu ARS v oddaji Sedmi dan predstavil pomen zgodnjega protestantizma in njegovega vpliva na izobraževanje. Spletni vir (1 zvočna datoteka (21 min, 12 sek). <https://365.rtvsllo.si/arhiv/sedmi-dan/174996829>

15. Opismenjevanje po 1945. Radijska oddaja na Radiu študent o zgodovini opismenjevanja v povojni Jugoslaviji. Velike kampanje opismenjevanja v obdobju 1947–1952. Novinarica Urška Janžič v intervjuju s kustosinjo Matejo Ribarič 22. maja 2023. Radijska oddaja o šolskem radiu dne 30. novembra 2023, intervju novinarke Karin Abramič s kustosinjo Matejo Ribarič, avtorico občasne razstave Šolski radio v Slovenskem šolskem muzeju leta 2010.

16. Mentorstvo in strokovni izpiti. Starejši, izkušeni in strokovno bolj podkovani kustosi Slovenskega šolskega muzeja so v letu 2023 opravljali več mentorstev na novo zaposlenim mlajšim kolegom iz drugih muzejev, v muzeju športa in v matičnem muzeju med njihovim strokovnim usposabljanjem in izobraževanjem za strokovni izpiti. Višji kustos Anton Arko in muzejski svetovalec Marko Ljubič sta bila somentorja kandidatu za strokovni izpit na delovnem mestu kustos dokumentalist Maticu Intiharju, muzejska svetnica mag. Marjetka Balkovec Debevec je bila mentorica Petri Juvan iz muzeja športa za strokovni naziv restavratorka in Sebastianu Koreniču-Tratniku iz Muzeja slovenske osamosvojitve za strokovni naziv kustos. Direktor muzeja mag. Stane Okoliš je bil mentor dr. Simonu Malmenvallu pri pripravi za strokovni izpit za pridobitev naziva kustos. Vsi kandidati so strokovni izpit uspešno opravili, deli strokovnih nalog pa bodo predvidoma tudi objavljeni.

17. Strokovna izobraževanja v organizaciji Slovenskega šolskega muzeja. Poleg strokovnih izobraževanj, ki so se jih strokovni delavci udeleževali v sklopu področnih strokovnih združenj in društev, je muzej pripravil posebna strokovno izobraževalna srečanja v matični hiši na Plečnikovem trgu št. 1, ki so bila namenjena najširšemu krogu zaposlenih tako v Slovenskem šolskem muzeju kot tudi v dislocirani organizacijski enoti muzej športa. Predstavniki podjetja Semantika, d. o. o., ki vzdržujejo in razvijajo muzejski sistem Galis, so za zaposlene maja 2023 v muzeju predstavili novosti sistema za dokumentiranje muzejskih predmetov, junija pa je bilo v muzeju srečanje tudi za zainteresirano strokovno javnost iz drugih muzejev. Muzejska svetovalka Barbara Sosič, kustosinja kmečke zbirke v Slovenskem etnografskem muzeju in urednica prevoda priročnika za dokumentacijo muzejskih predmetov, je 17. maja 2023 predstavila temeljne pojme in naloge, ki jih ima kustos pri delu z muzejskimi predmeti. Dr. Marko Štepec, kustos v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije, je 1. junija 2023 predstavil poslanstvo in delo kustosa, kot ga doživlja in živi z dediščino prve svetovne vojne. Mag. Tita Porenta pa je predstavitev svojega strokovnega dela v muzeju 22. junija 2023 usmerila k nalogam in izzivom dela kustosa dokumentalista. V sklopu izobraževanj v osnovni nalogi Vključujoči muzej za ranljive skupine je muzej za zaposlene pripravil predavanja strokovnjakov s področja naglušnosti in slabovidnosti, kako ravnati in se obnašati z ranljivimi skupinami v muzeju. V muzejski knjižnici je bil 17. aprila 2023 predvajan film *Izbrisati narod*, po njem pa pogovor s poljskim veleposlanikom. Za vse zaposlene je bil 14. aprila 2023 organiziran tudi obisk stare knjižnice v frančiškanskem samostanu v Ljubljani. Po platformi Zoom je potekalo več izobraževanj; večji pomen nosi *Varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva v digitalni obliki*, ki je v več terminih potekalo v organizaciji Arhiva Republike Slovenije.

Publicistični projekti.

1. Valvasorjeva odličja za leto 2022. Knjižico sta uredila mag. Marjetka Balkovec Debevec in mag. Miha Mlinar, Ljubljana : Slovensko muzejsko društvo, 2022. Uvodno besedilo ob 52. podelitvi Valvasorjevih odličij za leto 2022 je napi-

sala predsednica Komisije za Valvasorjeve nagrade mag. Marjetka B. Debevec, str. 4–7. Predstavitev knjižice je bila na novinarski konferenci v Narodni galeriji 18. maja 2023. Urednika sta prispevek Ob podelitvi Valvasorjevih odličij za leto 2022 objavila v reviji slovenskih muzejev Argo, 2023, št. 1, str. 106–110, ilustr.

2. Mož vrhunskega znanja in vestnosti: Franc Ksaver Lukman (1880–1958) in začetki slovenske patrologije na ozadju razvoja visokega šolstva. Prispevek dr. Simona Malmenvalla o utemeljitelju slovenske patrologije in rektorju Univerze v Ljubljani, ki je bil objavljen v: Slovenski čas : časnik za družbo in kulturo, št. 158, junija 2023, str. 10–11.

3. Izzivi slovenskega zgodovinopisja v 21. stoletju. Jubilejno 40. zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije v Novi Gorici 19. in 20. aprila 2023. Kustos dr. Branko Šuštar je pri vsebinskem sklopu Fotografska in avdiovizualna dediščina predstavil prispevek Od fotografij do zgodb z gradivom in digitaliziranimi viri: pogledi na učiteljstvo od konca 19. do začetka 20. stoletja. Zbornik izvlečkov <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/155577347>

4. Ob jubileju Slovenskega šolskega muzeja. Prvi vseslovenski muzej. Objavljeni intervju. Slovenski čas, št. 160, 3. avgusta 2023, str. 4–5 (mesečna priloga Družine, št. 31/2023). Direktor Slovenskega šolskega muzeja je ob 125-letnici ustanovitve predhodnika današnjega šolskega muzeja predstavil razvojno pot in naloge muzeja skozi njegovo zgodovino ter odgovoril na vprašanja o pomenu dogodkov iz šolske preteklosti za slovensko nacionalno identiteto.

5. Šola je zakon!: Slovenski šolski muzej letos praznuje 125. obletnico ustanovitve. Prispevek je bil objavljen v glasilu Vzajemnost, ki je glasilo ZPIZ in ZDUS, v letniku 49, aprila 2023, str. 72. Prispevek je na povabilo uredništva pripravila mag. Marjetka Balkovec Debevec.

6. Kolumni ob prvem šolskem dnevu. Objavljeni v glasilu Ljubljana, glasilu Mestne občine Ljubljana. Na povabilo uredništva sta kolumni ob prvem šolskem dnevu napisali sodelavki Slovenskega šolskega muzeja mag. Marjetka Balkovec Debevec, Prelomen življenjski korak, in bibliotekarka Polona Koželj, Čas je. Ljubljana, letnik 29, september 2023, str. 18–19. Dostopno tudi na spletu: <https://Ljubljana-september-2023-lr-spread.pdf>

7. Knjižnica Slovenskega šolskega muzeja kot priložnost za razvijanje raziskovalnih veščin. Prispevek bibliotekarke specialne knjižnice SŠM Polone Koželj na VI. strokovno-znanstveni mednarodni konferenci Šole/vrtci in muzeji/galerije v Rogaški Slatini 2023 je bil objavljen v e-zborniku konference Sodobni izzivi teorije in prakse muzejske pedagogike, str. 181–185.

8. Tatjana Hojan (1938–2022). Spominski članek o dolgoletni sodelavki SŠM je objavil dr. Branko Šuštar v Kroniki – reviji za slovensko krajevno zgodovino. Kronika, št. 2, 2023, str. 427–429. <https://kronika.zzds.si/kronika/issue/view/358/306>

9. Osnovnošolska berila na Primorskem v času fašizma. Kustos Anton Arko je objavil znanstveni prispevek o osnovnošolskih berilih v reviji Retrospektive: Znanstvena revija za zgodovinopisje in sorodna področja, letnik VI, številka 1, na straneh 115–134.

10. Ruska revolucija in slovensko narodno vprašanje: katoliški (akademski) pogled iz prve polovice 20. stoletja. Znanstveni prispevek je pripravil dr. Simon Malmenvall. Objavljen je bil v Bogoslovnem vestniku 2023, letnik 83, št. 4, str. 957–972.

11. Pravoslavje, slovanstvo, slovenstvo: Franc Grivec (1878–1963) in refleksija ruske in slovenske zgodovine v luči družbene angažiranosti visokega šolstva. Znanstveni prispevek dr. Simon Malmenvalla, ki je objavljen v Slovenskem času, septembra 2023, št. 161, str. 10–11.

Razstavni projekti

1. Muzeji, trajnostni razvoj in dobro počutje. Skupinska razstava 12 slovenskih državnih muzejev na Muzejski ploščadi na Masarykovi cesti v Ljubljani. Razstava je bila odprta na mednarodni muzejski dan 18. maja 2023 in je bila na večjih panojih čez poletje postavljena pred vhodom v SEM. SŠM se je predstavil s fotografijo otrok pri šolski telovadbi iz OŠ Tone Tomšič, ki jo je izbrala kustosinja Mateja Ribarič, ki je v besedilu opozorila, da je uvedba telovadbe v OŠ 1869 vzbudila polemike, ki pa so polegale, ker so otroci raje hodili v šolo prav zaradi telovadbe.

2. Šolstvo v okraju Kančevci. Razstava Pomurskega muzeja Murska Sobota v prenovljeni nekdanji šoli v Kančevcih. Slovenski šolski muzej je za razstavo, ki je bila v Kančevcih odprta 26. marca 2023, pripravil več muzejskih predmetov za postavitev učilnice. Na koncu sta bila za razstavo izposojena premična šolska tabla s trikrakim stojalom in računalo Abakus. Predmete je za izposajo pripravil in uredil kustos dokumentalist Matic Intihar.

3. Naprej v preteklost #naprejpripreteklost, #dobropočutje in #trajnostnirazvoj – pomlad. Skupna akcija slovenskih muzejev, ki je v organizaciji Skupnosti muzejev Slovenije potekala med 10. in 16. aprilom 2023. Akcijo objav slikovnega in razstavnega gradiva je v Slovenskem šolskem muzeju vodila Andreja Potočnik, ki je na Facebookovi domači strani muzeja objavila 13 fotografij o šolski telovadbi.

4. Muzej slepih v ustanavljanju. Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije si je v imenu njenega vidnega člana Staneta Padežnika nadvse prizadevala, da bi od Slovenskega šolskega muzeja pridobila gradivo slepe učiteljice, glasbene pedagoginje Milice Debeljak, ki ga je muzej 7. marca 2023 prevzel v Tržiču od darovalke ge. Zvonke Pretnar. Kustosinja mag. M. B. Debevec je v imenu muzeja 6. junija 2023 predala g. Padežniku 16 dvojnikov prevzetih dokumentov, zraven pa še nekaj digitaliziranega gradiva.

5. Naprej v preteklost #zimazimabela, #muzejintrajnostnirazvoj #muzejindobropočutje – zima. Skupna akcija slovenskih muzejev, ki je med 4. in 10. decembrom 2023 potekala v okviru Skupnosti muzejev Slovenije. V Slovenskem šolskem muzeju je akcijo vodila Mateja Pušnik, ki je iz fototeke na Facebookovi strani Slovenski šolski muzej s spremnimi besedili objavila 12 digitalnih posnetkov fotografij z motivi telovadbe, športa in zimskega veselja.

6. Oprema učilnice za snemanje filma Julka. Arsmedia filmska in video produkcija je decembra 2023 v studiu Viba film posnela kratki animirani film Julka, ki temelji na črtici pisatelja Borisa Pahorja Metulj na obešalniku. Slovenski šolski muzej je za snemanje izposodil opremo učilnice za obravnavano obdobje med svetovnjima vojnama. V zameno za izposojene predmete muzej dobi pravico, da film predstavlja obiskovalcem muzeja. Predmete je za izposajo pripravil in predstavniku producenta izročil kustos Intihar.

Mednarodno sodelovanje

Mednarodne konference

1. 19. mednarodni simpozij šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk/19th Symposium of School Museums and Collections of Educational History je potekal med 27. junijem in 1. julijem 2023 v prostorih Raziskovalne knjižnice za zgodovino šolstva v Berlinu. Simpozija so se z dvema prispevkoma udeležili trije predstavniki Slovenskega šolskega muzeja in zaposlena v Muzeju športa. Dr. Branko Šuštar, Mateja Ribarič in Maja Hakl Saje so v uvodnem prispevku Perspectives of the 1984–2019 School Museums Symposiums on Museum Collections of Educational History predstavili zgodovinski okvir ter sosledje simpozijev šolskih muzejev. V okviru razpisane teme Exploring Collections of Educational History sta Marjetka Balkovec Debevec in Maja Hakl Saje predstavili referat History of school clothes – presentation of the textile collection of the Slovenian School Museum through permanent and occasional exhibitions. Poročilo o simpoziju je objavljeno v Šolski kroniki 2023, št. 1–2, str. 226–235. Program in povzetki dostopni: <https://bbf.dipf.de/en/news/news-from-the-bbf/smceh19>

2. Mednarodna konferenca o starosti in staranju Old Age and Ageing. Konferenco je organiziral Inštitut za zgodovinske študije pri Znanstveno-raziskovalnem središču v Kopru. Konferenca je potekala po spletni platformi Zoom 16. novembra 2023. Dr. Branko Šuštar je na pobudo predsednice ZZDS dr. Dragice Čeč predstavil področje staranja in starejših v šolah in med učiteljstvom konec 19. stoletja.

3. ECER (European Conference on Educational Research) 2023, Histories of Education. Na eni od največjih letnih raziskovalnih konferenc, ki je med 22. in 25. avgustom 2023 potekala v Glasgowu na Škotskem, je v vsebinskem sklopu The Value of Diversity in Education and Educational Research nastopil dr. Branko Šuštar s prispevkom: Diversity in Education in Slovenia around 1918. Muzejski svetnik dr. Branko Šuštar je kot dejaven član mednarodnih muzejskih in pedagoških organizacij tudi v letu 2023 spremljal dejavnosti na teh področjih in sodeloval z izmenjavo informacij.

4. 7. History fest. Kustos Anton Arko se je udeležil 7. History festa v Sarajevu, ki ga je organiziralo Udruženje za modernu historijo. Konferenca, ki je potekala od 6. do 10. junija, se je posvečala temam, povezanim z 80. obletnico

AVNOJ-a in bitk na Neretvi in Sutjeski. Kustos je predstavil pogled na omenjeni bitki skozi slovenska osnovnošolska berila iz obdobja socializma.

5. VI. konferenca Šole in muzeji. Polona Koželj, Klara Marija Keršič in Mateja Pušnik so z referati predstavile pedagoške prakse v knjižnici, obogateno resničnost na stalni razstavi ter izobraževanje muzejskih vodičev na VI. strokovno-znanstveni mednarodni konferenci Šole/vrtci in muzeji/galerije, ki jo je organizirala EDUCA in je potekala od 20. do 22. aprila v Rogaški Slatini.

6. Udeležba na kontaktnem seminarju Erasmus+ v Litvi. Klara Marija Keršič se je po uspešni prijavi in ob finančni podpori zavoda Cmiepius med 11. in 16. junijem 2023 udeležila kontaktnega seminarja v Vilni v Litvi s prispevkom *The Project Compass: Navigating Ideas towards Projects*, in naslovom *Contact seminar for Small Scale Partnerships*, ki je bil namenjen zavodom z nič ali malo izkušnjami pri prijavi projektov Erasmus KA2. Poleg predavanj strokovnjakov z litvanske nacionalne agencije je bil dogodek namenjen tudi mreženju s sorodnimi institucijami po Evropi. Na dogodku je bilo 39 udeležencev iz 11 evropskih držav. Sodelavka Slovenskega šolskega muzeja za projekte je pridobila teoretično znanje o načrtovanju in vodenju tovrstnih projektov, vse informacije pa so bile osnovane na primerih iz prakse. Navezala je strokovne stike s področja Erasmus+ in pridobila nova poznanstva na področju muzealstva in dela s kulturno dediščino. Novo poznanstvo iz Slovenije se je že izrazilo pri načrtovanju gostovanja razstave.

7. Mednarodna znanstvena konferenca *Intellectual History and Culture Wars in Central and Eastern Europe in the Light of Modern Theories of Religion*. Konferenco je organizirala Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani v Domu sv. Jožefa v Celju 3. in 4. februarja 2023 v sklopu temeljnega raziskovalnega projekta J6-3140 Slovenska intelektualna zgodovina v luči sodobnih teorij religije: od ločitve duhov in kulturnega boja do komunistične revolucije, ki ga financira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost RS. Dr. Simon Malmenvall je na konferenci nastopil s prispevkom o družbenem vidiku poučevanja teologije na novoustanovljeni Univerzi v Ljubljani pred drugo svetovno vojno *Russian Threat': Critical Approach to Eastern Orthodoxy and Bolshevism in the Works of Franc Grivec*.

8. Pripravljalno srečanje na mednarodno znanstveno konferenco *Ethics and Religion in the Age of Technology*. Konferenco je pripravila TF Univerze v Ljubljani v Domu sv. Jožefa v Celju v sklopu raziskovalnega programa P6-0269 Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe, ki ga financira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost RS. Dr. Malmenvall je predstavil odnos med slovenskim visokim šolstvom, narodno identiteto in (rusko) revolucijo pred in med drugo svetovno vojno *Ruska revolucija in slovensko narodno vprašanja: katoliški (akademski) pogled iz prve polovice 20. stoletja*, ki je bil osnova za istoimenski znanstveni članek, objavljen v 4. številki revije Bogoslovni vestnik za leto 2023.

9. Mednarodna znanstvena konferenca *Ethics and Religion in the Age of Technology*. Konferenco je organizirala TF Univerze v Ljubljani v Domu sv.

Jožefa v Celju med 26. in 28. oktobrom 2023 v sklopu raziskovalnega programa P6-0269 Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe, ki ga financira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost RS. Dr. Malmenvall je predstavil referat o slovenskem visokem šolstvu, narodnem vprašanju in odnosu do (ruske) revolucije pred in med drugo svetovno vojno *Russian Revolution and Slovenian National Question: Towards a Catholic View*.

10. Mednarodni znanstveni simpozij Slovenski pogled na vzhod Evrope skozi zgodovino. Simpozij je pripravil Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Mariboru med 6. in 7. decembrom 2023. Dr. Malmenvall je po spletu predstavil referat o slovenskem visokem šolstvu in slovanskem vprašanju v 1. pol. 20. stoletja *Franc Grivec in zgodovinsko-teološka podoba vzhodnih Slovanov*.

Mednarodne objave.

1. Perspectives of the 1984–2019 School Museums Symposiums on Museum Collections of Educational History. Avtorji: dr. Branko Šuštar, Maja Hakl Saje, Mateja Ribarič; uvodni prispevek na tradicionalni konferenci šolskih muzejev in šolskozgodovinskih zbirk, 19th Symposium of School Museums and Collections of Educational History – SMCEH 19, BBF, Berlin 28.–30. 6. 2023. Objava povzetka: Exploring Collections of Educational History, SMCEH 19, Research library for the History of Education BBF – DIPF, Berlin 2023, str. 6–9; <https://bbf.dipf.de/en/news/news-from-the-bbf/smceh19-2#1>

2. History of school clothes – presentation of the textile collection of the Slovenian School Museum through permanent and occasional exhibitions. Avtorici: mag. Marjetka Balkovec Debevec in Maja Hakl Saje. Referat na 19. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev in šolskozgodovinskih zbirk/19th Symposium of School Museums and Collections of Educational History v Berlinu 28.–30. 6. 2023. Knjiga povzetkov, str. 16–18. Program in povzetki dostopni na: <https://bbf.dipf.de/en/news/news-from-the-bbf/smceh19-2#5>

3. Diversity in Education in Slovenia around 1918: Mother Tongue, Minority Education and Changing National Frameworks, Histories of Education, Glasgow. Dr. Branko Šuštar, Katja Farkaš, objava povzetka znanstvenega prispevka na konferenci: The Value of Diversity in Education and Educational Research, ECER, 22.–25. 8. 2023.

4. Russian threat : critical approach to eastern orthodoxy and bolshevism in the works of Franc Grivec. Dr. Simon Malmenvall je objavil povzetek prispevka na konferenci. V: ŽALEC, Bojan (ur.), ŠTIVIČ, Stjepan (ur.). Program in povzetki = Program and abstracts. Ljubljana: Teološka fakulteta, 2023. Str. 21–22.

5. Russian revolution and Slovenian national question : towards a catholic view, objava povzetka znanstvenega prispevka dr. Simona Malmenvalla. V: ŽALEC, Bojan (ur.), ŠTIVIČ, Stjepan (ur.). Program in povzetki = Program and abstracts. Ljubljana: Teološka fakulteta, 2023. Str. 38–39.

Mednarodna izmenjava

Mednarodna izmenjava strokovno-znanstvene literature sodi med pomembne kazalce strokovnega dela muzeja, četudi pomen tiskanih izdaj zaradi razvoja elektronskih medijev ni več tak, kot je bil v preteklosti, predvsem pa izmenjava iz leta v leto niha. Muzej v mednarodnem prostoru s primerljivimi ustanovami izmenjuje strokovno-znanstveno revijo Šolska kronika. V letu 2023 je muzejska knjižnica poleg strokovnih publikacij iz 24 domačih ustanov prejela strokovno literaturo dveh ustanov iz tujine: *Acta Iaderina*, serijska publikacija Univerze v Zadru in katalog *Memoria museica* Pedagoškega muzeja v Pragi.

Muzejske vsebine na svetovnem spletu

Dokument identifikacije investicijskega projekta *Izdelava nove spletne strani za Slovenski šolski muzej* je bil izdelan in potrjen 8. septembra 2023, dostopnost nove spletne strani www.solskimuzej.si na svetovnem spletu pa je bila v skladu s pogodbo s Kofein dizajn, d. o. o., vzpostavljena 30. novembra 2023. Stara spletna stran (2006) je dokončno zamrla januarja 2024. Tehnološko je bila zastarela in je ni bilo mogoče več posodobiti. Število obiskovalcev na stari in novi spletni strani Slovenskega šolskega muzeja se je v primerjavi s predhodnim letom zmanjšalo za 0,5 %. Število ogledov na stari in novi spletni strani Slovenskega šolskega muzeja je bilo v primerjavi s predhodnim letom manjše za 8,4 %. Občutno večje zmanjšanje ogledov v primerjavi z obiskovalci tudi pomeni, da stara spletna stran za obiskovalce res ni bila privlačna. Število iskanj za Slovenski šolski muzej na kanalu YouTube se je od začetka objav video predstavitev pedagoško-andragoških dejavnosti že četrtnič zapored povečalo. Povečanje v letu 2022 je v primerjavi z realizacijo 14-odstotno. Za objave dogodkov na domači spletni strani muzeja je v letu 2023 skrbela Ksenija Guzej na delovnem mestu poslovni sekretar, na Facebooku in drugih družbenih omrežjih pa so dogodke, povezane z muzejsko dejavnostjo Slovenskega šolskega muzeja, objavljali tudi drugi muzejski sodelavci. Andreja Potočnik je pomagala z objavami v obdobju nadomeščanja zaposlene na porodniškem dopustu na delovnem mestu strokovne sodelavke za odnose z javnostjo v prvi polovici leta, kustosinja pedagoginja Mateja Pušnik na delovnem mestu koordinatorja in organizatorja kulturnih programov pa skozi celo leto. Gradivo za objave dogodkov so pripravljali tudi drugi strokovni delavci muzeja. Kustosinja fototeke Mateja Ribarič je za spletne objave pripravila več enot slikovnega gradiva, del zbirke starih razglednic pa je objavila tudi kot samostojen projekt na spletnem portalu museums.si. Število objavljenih dogodkov na domači spletni strani se je v primerjavi s predhodnim letom povečalo za 27 %. Z izdelavo nove domače spletne strani Slovenskega šolskega muzeja so bili spletni dogodki po 30. novembru 2023 do konca leta objavljeni na novi spletni platformi, ki omogoča večjo kreativnost objavljanja. Realizacija objavljenih spletnih dogodkov na do-

mači spletni strani muzeja je vsota objavljenih spletnih dogodkov na stari in novi spletni strani. Število objavljenih spletnih dogodkov je nazoren prikaz dejavnosti muzeja med letom. Kaže na širino muzejske dejavnosti v matični stavbi in vključenost muzeja v projekte z drugimi muzeji, šolami in organizacijami na področju dela muzeja.

Izdelava nove spletne strani. Nova domača spletna stran Slovenskega šolskega muzeja na domeni www.solskimuzej.si je bila na svetovnem spletu dosegljiva dne 30. novembra 2023. Na podlagi izbora najbolj ugodnega ponudnika, ki je za izdelavo zagotavljal spoštovanje tudi zelo kratkega izvedbenega roka, je bila pogodba o izdelavi spletne strani 3. oktobra 2023 sklenjena s Kofein dizajn, d. o. o., ki je vsa pogodbeno določila natančno izpolnil. Pri izdelavi DIIP-a se je na strani javnega zavoda posebej izkazal Marko Ljubič, pri izdelavi strukture spletne strani in v stikih z izvajalcem pa Andreja Potočnik. Cilj izdelave nove spletne strani je bil: izboljšati pojavnost muzeja v javnosti, izdelati spletno stran z najbolj sodobno tehnologijo, omogočiti kompatibilnost in povezljivost, izboljšati dostopnost do podatkov, omogočiti delovanje aplikacij z obogateno resničnostjo in kupiti vstopnice po spletu ter digitalne nadgradnje stalne razstave in poslovanja muzeja.

Osnovne in posebne naloge muzeja

Poleg zagotavljanja sredstev za izvajanje redne muzejske dejavnosti (javne službe) na področju šolstva (in športa) je MVI na podlagi predloga letnih osnovnih in posebnih nalog muzeju namenilo namenska sredstva za izvajanje muzejskih programov, ki so sestavni del letnega delovnega načrta javnega zavoda. Muzej je tako pri Uradu za razvoj in kakovost izobraževanja pridobil sredstva za izvedbo osnovnih (Dokumentacijski center za zgodovino šolstva in pedagogike, Muzejska pedagogika, Razvojno strokovno delo – strokovne podlage razvoja šolstva in Programsko in vsebinsko dopolnjevanje stalne razstave) in posebnih (Izkustveno učenje pri spoznavanju zgodovinskih vsebin v prvi in drugi triadi OŠ, Podpora ranljivim skupinam Vključujoči muzej, Občasna razstava: Zdrav duh v zdravem telesu) nalog programa. MGTŠ oz. Direktorat za šport je s precej omejenimi sredstvi financiral program muzeja športa. Za izvedbo omenjenih nalog je muzej v letu 2023 od MVI prejel 97.500 EUR, za osnovne naloge muzeja športa pa od MGTŠ 23.000 EUR. Vse naloge so bile v celoti realizirane. Naloge so se večinoma navezovalе na izvajanje zgoraj predstavljenega pedagoško-andragoškega programa, na izdajanje publikacij, prirejanje razstav in pripravo drugih muzejskih dogodkov ter tudi usposabljanja za učitelje. Izpostavljene so bile zlasti naloge dopolnjevanja stalne razstave, ki se nanašajo na izvajanje pedagoških programov ob razstavi in promocijo stalne razstave v medijih.

OE muzej športa

Slovenski šolski muzej je na začetku leta 2022 s prenosom dejavnosti muzeja športa z Zavoda za šport RS Planica prevzel skrb tudi za izvajanje muzejske dejavnosti na področju dediščine športa. Z izkušnjami upravljanja javnega zavoda na področju muzejske dejavnosti je omogočal širitev in postopen razvoj te dejavnosti. Muzej športa je kot organizacijska enota Slovenskega šolskega muzeja v letu 2023 izvedel zastavljene cilje, vse bolj pa je bila opazna tudi njegova prisotnost v javnosti. Ob koncu leta je bila po vzorcu nove spletne strani Slovenskega šolskega muzeja in z njegovo vsestransko pomočjo izdelana spletna stran OE muzej športa, ki enoti odpira nove možnosti na področju promocije in oglaševanja dediščine s področja športa.

V skladu s potrjeno sistemizacijo iz leta 2022 je bilo v OE muzej športa od začetka do konca leta 2023 šest zaposlenih na šestih delovnih mestih, vendar pa te zaposlitve niso bile vse v polnem obsegu. Šest sistemiziranih delovnih mest je bilo predvidenih v elaboratu o prenosu dejavnosti muzeja športa z Zavoda RS za šport Planica na Slovenski šolski muzej v prvi fazi širitve. Poleg treh zaposlenih, ki so bili z zavoda za šport preneseni po stari sistemizaciji, sta delo na delovnih mestih v skladu z novo sistemizacijo opravljala še dva kustosa in konservator/restavrator. Zaradi upokojitve večletne sodelavke muzeja športa na področju dokumentiranja športne dediščine je bila sredi leta izpeljana tudi nadomestna zaposlitev.

Ob kadrovske okrepitvi je OE muzej športa ostal v istih prostorih na Kopitarjevi 4, v katerih muzejsko strokovno osebje sicer lahko opravlja velik del nalog muzejske dejavnosti, nikakor pa niso primerni niti ne omogočajo postavljanja razstav ne izvajanja pedagoško-andragoške dejavnosti ne konservatorsko-restavratorske dejavnosti niti niso dovolj veliki za depo in hranjenje večjih količin športne dediščine. Vso manjkajočo infrastrukturo, ki je potrebna za delovanje muzeja, je OE muzej športa skupaj s tajniškimi, administrativnimi, računovodskimi in finančnimi deli, glede na lastne možnosti, zagotavljal Slovenski šolski muzej.

Občasna razstava Zbiramo, raziskujemo, obujemo: muzej športa in športna dediščina, ki je bila postavljena jeseni prejšnjega leta, je čez celo leto 2023 zasedala prostore zgornjega hodnika Slovenskega šolskega muzeja na Plečnikovem trgu 1. V istih prostorih je bila s pomočjo zaposlenih na področju muzejske pedagogike vzgoje in izobraževanja izpeljana v glavnem tudi vsa pedagoška dejavnost OE muzeja športa. Skupaj z iskanjem primernih depojev za šolsko dediščino je bilo rešeno žgoče vprašanje ureditve ustreznih muzejskih depojev za športno dediščino z najemom prostorov na Lesnem Brdu. Bibliotekarka pedagoške knjižnice SŠM, ki je predhodno uredila pogoje za delovanje knjižnične zbirke Muzeja športa na podlokaciji Specialne knjižnice SŠM, je opravila 50 vpisov novih enot knjižničnega gradiva v sistemu Cobiss.

Po reorganizaciji delovanja ministrstev je spomladi 2023 muzejska dejavnost OE muzeja športa prišla v pristojnost MGTŠ. Financiranje osnovne dejavnosti in

potrebnih investicijskih transferjev OE muzeja športa je še do konca finančnega leta zagotavljalo MVI, medtem ko je MGTŠ za tekoče leto prevzelo le odgovornost za financiranje njegovega potrjenega letnega programa. Ko je financiranje muzejske dejavnosti na področju športne dediščine konec leta v celoti prešlo na ministrstvo, pristojno za področje športa, so nastale precejšnje težave pri zagotavljanju nujno potrebnih sredstev za nemoteno delovanje OE muzeja športa in z njim tudi Slovenskega šolskega muzeja v celoti.

Opravljanje osnovne dejavnosti je bilo osredotočeno na prevzemanje in dokumentiranje predmetov športne dediščine. Poleg podarjenih predmetov sta bila izvedena tudi dva odkupa (fotografije Nina Mihaleka z zimskih olimpijskih iger v Sarajevu leta 1984 in gradivo pomembnega športnega organizatorja, tajnika predvojne Jugoslovanske zimskošportne zveze in planiškega delavca Josa Gorca). Na enajstih dvostranskih panojih je bila na Krakovskem nasipu med 17. avgustom in 30. septembrom 2023 postavljena občasna razstava Muzej športa: varuh športne dediščine, ob njej pa je izšel dvojezični katalog. V dokumentaciji športnih panog je bilo raziskanih šest športnikov in njihovih klubov: po dva iz boksa, po eden iz avto-moto športa (reli), gimnastike, letalskega modeliranja in kolesarstva ter iz zgodovine ragbija in zimskih olimpijskih iger v Sarajevu leta 1984. V sklopu priprav na razstavo Srebrne igre 1984 je bilo največ dela posvečenega 40-letnici zimskih olimpijskih iger. Poleg razstavnega kataloga občasne razstave Muzej športa: varuh športne dediščine na Krakovskem nasipu je OE muzej športa v okviru Slovenskega šolskega muzeja izdal Historiat muzeja: Muzej športa: Tek na dolge proge, ki predstavlja 22 let delovanja muzeja, prizadevanja za vzpostavitev muzeja športa in večdesetletnega delovanja na področju zbiranja in razstavljanja slovenske dediščine športa.

Muzejska tržna dejavnost

Čeprav je z odprtjem nove stalne razstave Šola = zakon! spet začela delovati tudi muzejska trgovina, pa načrtne in organizirane promocije prodajnih artiklov zaradi priprave dela na temeljnih muzejskih projektih še ni bilo. Ker večjih nakupov prodajnih artiklov muzej še ni izvedel, je bila tudi prodaja precej omejena. Za obiskovalce so bile na voljo kopije oz. makete starih šolskih predmetov (spominkov) iz preteklih let in stare muzejske publikacije. Prodaja spominkov je dopolnilo javne službe in je namenjena popularizaciji muzejske dejavnosti. Muzej je vse presežke iz poslovanja namenil razvoju muzejskih dejavnosti. Z uvajanjem novih in izboljšavo obstoječih muzeoloških programov kakor tudi z nakupom potrebnih tehničnih sredstev sledi razvoju tako na muzejskem strokovnem kakor tudi na tehnološkem področju in pri poslovanju.